

KIADÓHIVATAL TELEFON: 9-77

Str. Baron L. Pop 10

SZERKESZTŐSÉG TELEFON 1-77

Ejeli telefon (nyomda) 2-02

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre . . . . . 1150 Lel
Félévre . . . . . 600 "
Negyedévre . . . . . 320 "
Egy órára . . . . . 110 "

XI évfolyam ♦ 172. szám

1928 augusztus 4 Szombat

• 5688 Ab 18 •

Cenzúra: Tacit

UJ KELET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

A demokrácia egységfrontja

A demokratikus pártok nemzetközi szövetsége a napokban fejezte be Londonban évi konferenciáját. Ennek a tanácskozásnak nagy jelentőséget főként az adott, hogy az angol liberálisok is résztvettek rajta, holott tudvalevőleg az angolok eddig rívalították magukat ettől az alakulattól. Most azonban legkimagaslóbb alakjaik, Lloyd George, Sir Herbert Samuel és a brit liberalizmus többi reprezentánsa jött baráti kezfogásra azokhoz, akik a nyugati többi államokban a demokrácia jegyében való haladás parlamenti képviselői. A szövetség mindössze négy évre, 1924-ben alakult, de gyökerei a háború előtti időből származnak. A dán és német parlamenti férfiak kezdeményezték jóval a háború előtt az interparlamentáris konferenciákon, amikor már szükség mutatkozott arra, hogy a parlamentek demokratikus elemei külön szövetséget alkossanak. Am a háború előtti atmoszféra sora nem volt alkalmas az ilyen szerződésre, a világkatasztrófa miatt kellett jönnie, hogy a tömegmészárlás ellenfelei és az emberiség és haladás barátai országaitokon át egymáshoz jöjjenek és baráti láncot alkotva aktivitással hang-alyozzák a demokrácia elveinek a közéletben való érvényesülését.

1924-ben a dánok és németek fardaló zónái végül sikeresnek bizonyultak. A kopenhágai interparlamentáris konferenciára Koch-Weser és a dán demokrácia megegyeztek az új alakulat elvi platformjában és elhatározták, hogy akciójukba bevonják a világ demokráciájának legjobb elemeit. 1914-ben már a reakció győzött és a haladás konturjai bontakoztak ki szerte a világon. Az új legkörülmények már alkalmasnak látszott a demokratikus erők nemzetközi összefogására és a dán és német demokrácia vezetők hívására csatlakoztak: Quidde, a Nobel-díj nyertese, Ferdinand Buisson és Herriot, aki akkor Franciaország demokráciáját győzelemhez segítette. Herriot nem habozott, azonnal elre állott a mozgalmak és a francia demokrácia politikai sikerének felátásként, mint a francia kabinet elnöke, lángoló fölívást intézett a világ minden demokratájához. Néhány hónappal a fölívás megjelenése után Boulogne sur Merben már meg lehetett tartani az alakulat konferenciát, amelyen megjelent Európa minden számottevő demokrácia politikusa. Az angol liberálisok, akik a brit birodalomban a polgári demokrácia képviselői, csak huzakodva, csak hosszas és alapos tárgyalások után voltak hajlandók a közreműködésre. Felelősségük tudatában az angolok csak akkor csatlakoztak, amikor szinte biztosak voltak afelől, hogy ennek az új szervezkedésnek felmutatható eredményeket is szerezhetnek.

Most pedig Londonban tartották meg a demokrácia nemzetközi szövetségének konferenciáját. A konferencia ugyszólván teljesen az angol demokrácia problémáinak jegyében zajlott le. Foglalkoztak a parlamentarizmus válságával, amely sok országban akuttá lett. Megvitatották az európai és amerikai parlamenti rendszerek közötti különbségeket, hogy megérthessék, milyen választások felelnek meg legjobban a demokrácia elveinek és lényegének. Anglia legnevezetesebb közgazdásza, Leyton viszont az európai államok gazdaságpolitikai közéletéről felvázolt javaslatot, amely el-

íteli a fasiszta és kommunista gazdaságpolitikát és kimutatja beszédes statisztikai számokkal alakítását, hogy meglehetősen meg kell a gazdaságot szervezni úgy, hogy az ne csak az egyes osztályok javát szolgálja, hanem az egész népszéles rétegeit.

Élénk vitára adott alkalmat Lloyd George indítványa. Szerinte, noha a szövetség alapszabálya szerint csak a parlamentek demokratikus elemeit öleli föl, mégis gondoskodni kellene, hogy olyan országokból, mint Itália, ahol a diktatórikus rezsim kirekeszti a törvényho-

zásból a demokrácia elemeit, szintén jöjjenek résztvevők a parlamenti demokrácia konferenciájára. Nittit és Storzát, ha nem is tagja az olasz parlamentnek, meg kell hallgatni. Legyen — ugymond — az interparlamentáris konferencia a fórum, ahonnan szavuk eljut Itália és a világ közvéleményéhez. Az európai demokrácia e kimagasló vezére ezzel a pozíciójával is közelebb akarja hozni a világ minden demokrácia tehetőségét egymáshoz, olyan szövetséget kíván, amely megteremtí az új légkört, amelyet a háború előtti politika nem tudott létre-

hozni. Nem tudott, mert akkor az országokat a bizalmatlanság, a diplomáciai titkolódzás, a militarizmus és a gazdasági káosz legköre vonta be.

Akik ebbe a demokrácia szövetségbe tömörültek, bizonyára tudják, hogy a bizalmatlanság, a titkos diplomácia, a militarizmus és a mohóság atmoszférája még nem oszlott el. De jó politikai érzéssel megsejtik, hogy a jövő mégis az emberiség, a gazdasági igazság és a gondolat szabadság felé mutat: a demokrácia felé.

A demokrácia atmoszférája utban van.

Behounek professzor nyilatkozik az Új Keletnek

a vörös sátorban eltöltött borzalmas napokról

A cseh tanár nyilatkozatában teljesen rehabilitálja nemcsak Nobilet, de Zappit és Marianot is

— Az Új Kelet berlini munkatársától —

Berlin, augusztus 3. Az utóbbi esztendő legmeggrázóbb tragédiájáról, Nobile tábornok vezetés északarkai expedíciójáról még nem lebbent fel az utolsó fátyol. Titok takarja még a szerencsétlen Malmgreen sorsát és ki tudja, hol horgi utolsó lehelletét minden idők legnagyobb sarkkutató tudósa, Roald Amundsen, a kit az eddigi jelek szerint örökre elragadt nagy lelke, bátorsága, bajtársi érzülete. A kis repülőgép, amelyen nekivágott a ködös végtelenség, hogy egykori ellenfelét, a kissé teatrálisán cselekvő és gondolkodó tábornokot a biztos pusztulástól megmentsé, talán pozdorjává zuzódtott a jégsziklákra, utasait jegesmedvék marcangolták szét, vagy olvadó, szeszélyesen vándorló jégablakon lesi a tudós, a pilóta és a montőr a mentő kezét, az éhhalált, vagy a tenger néma ölelését.

De Nobile expedíciójának másik fejezetére hovatovább rádereng a minden napok elfogulatlan világossága.

Mert ők itt vannak, élnek, beszélnek. Itt van Behounek doktor, a fiatal cseh meteorológus professzor és menyasszonyát ölelve üdögél az Excelsior-szálló mély pamlagán. A lapokat olvassák, a képeket nézegetik, sétálni járnak, kirándulnak Potsdamba és már vége a rémes álomnak, vége a halálfelelemnek. Pedig csak pár napja, hogy Behounek is ott szorongott, leskelődött az egyre olvadó, napról-napra fogyó jégablakon és kitérő örömmel rohant rá a jegesmedvére, a melyet Malmgreen dörrentett le forgópisztolyával. Igen, enni kellett, enni, mert hátha jön a segítség, enni kellett, mert fogyott az erő... és megjött a segítség, miután Európa majdnem valamennyi nemzetének legjobb pilótái kudarcot vallottak és miután visszafordultak a legbátrabb hajók. Megérkezett, felnyomult a jégsziklák között a vörös jégtörő.

És azóta minden kudarcot diszharmonikus utóhangjaként fölzugtak a közvélemény, a sajtó hasábjain a rágalmak, gyanúsítgatások, kárhóztos ostromok azok ellen, akik még nem állhatnak a talpukra, akik még szédültek a tragédia lehellelétől, akik majd meg fogják magukat védeni, ha felébrednek a kábító légyerdőnyomás álomból. Az első, ki talá-

redt, Behounek professzor. Ő már látja, hogy mi történt és beszél:

Nem igaz, nem igaz...

— Ezzel kezdem: Nem igaz! Nem igaz, hogy Nobile okozta a katasztrófát, nem igaz, hogy egyenletlenségek, ellenségeskedés, vagy a legcsekélyebb félreértés is lett volna az expedíció tagjai között. Nem értem azt a hangot, amit ugyszólván az egész világsajtó használ, ha Nobile-ről van szó, Nem tehetett semmiről. Eppen így minden sikerülhetett volna, akkor hössé kiáltják. Szerencsétlen véletlenek... a sors. Aki ebben az expedícióban részt vett, az tudja csak, milyen kicsik, tehetetlenül gyöngék vagyunk a természet fantasztikus szeszélyes erejével szemben.

— Szögezzük le, hogy onnan eredtek azok a hírek, amelyek a félreértések és félremagyarázások sorozatának forrásai voltak. Az expedíció megmentett tagjai először a Kraszin fedélzetén találkoztak újságírókkal. Hét orosz újságíróval, akik közül egyetlen egy beszélte igen gyatrán a francia nyelvet, a többi csak oroszul tudott. Ezek az újságírók kikérdezték a Kraszin utasait, a megmenekülteket, a kik az átelt izgalmas hatása alatt sok zagyva dolgot mesélhettek az orosz újságíróknak, akik, ismétlem, nem beszéltek sem olaszul sem más nyelven. Most képzelje el, hogy ezek a beszélgetések voltak a világsajtó állásfoglalásának az alapjai.

Malmgreen tragédiája

— Ami szegény Malmgreent illeti, állítom, hogy ő a saját elhatározásából és nem Nobile parancsára vágott neki harmadmagával a végzetes utnak. Hiszen a mikor az Italia lezuhant, természetesen megszűnt minden katonás fegyelem, mindenki tudta, hogy életről vagy halálról van szó és Nobile úgy tanácskozott embereivel, mint halálraítélt bajtársakkal. Malmgreen maga javasolta, hogy elindul a szárazföld felé, Zappi és Mariano pedig önként jelentkeztek erre az útra. Nem tudhattuk, melyik csoport pusztul el, melyik éri meg a holnapot, vagy talán a menekülést. Malmgreenről könnyek között, ölelkeve váltunk el mindannyian. Ő volt az expedíció kedvence, ő volt a vi-

dám, szinte gyerekkedélyű fiatal tudós, aki megígérte, hogy az első mentőexpedícióval ő is visszatér hozzánk. Jó órahosszat figyeltük a három embert, amint a jégen bukdácsolva, eleltünve haladtak dél felé. Aztán szem elől veszítettük őket — Malmgreen örökre. Csakis Nobile baráti vonzalmával magyarázható, hogy Malmgreen egyáltalán részvehetett az expedícióban. Hiszen rengeteg olasz meteorológus jelentkezett, de Nobile Malmgreenhez ragaszkodott. Malmgreenhez, aki izzig vérgig gentleman volt és amikor látta, érezte, hogy ereje fogytán, összefogva már csak terhére van másik két társának, akik esetleg életükkel lakolhatnak, ha mellette maradnak, ismét egyéni elhatározással elvált tőlük. Csak így történhetett, hogy Malmgreen eltűnt. Es ki-nek volna haszna, dicsősége, ha két halottal többet könyvelhetne el az Italia expedíciója? És vajjon gondolhatott-e volna arra Zappi, a félholtan vándorló összetört ember, hogy irást kérjen Malmgreenből, igazolásul annak, hogy önszántából marad el két társától. Ezt kellett volna tennie, mint a történetek bizonyítják. És hogy nem tette, bünhődik a legszörnyűbb gyanúsítások terhével.

Az egész tragédia legkényesebb kérdése következik. Miért szállt Nobile tábornok, az expedíció parancsnoka elsőnek Lundberg repülőgépebe?

Miért menekült Nobile elsőnek

— Gondoltunk arra, folytatja Behounek tanár, hogy repülőgépen fogják megkísérelni a megmentésünket. Erre az eset-

Eladó

15,00 m² 35-50 cm. I. osztályu

átmérőjű, egészséges,

bükk épületfa

és 2000 vagon I. osztályu hasított

bükk tűzifa

vagonba rakva, főállomáson. Ajánlatokat

kér 15.000 m² épületfa jellegre a lap

kiadóhivataltól

re listát készítettünk, amelyen első helyre a nagybeteg, János Ceccioni mérnököt vettük fel. Nobile a negyedik helyre került. A sorrendet azonban nem tarthatuk be, mert az egyébként is túlterhelt kis repülőgép nem bírta volna el a százötökilós Ceccionit. Nobilenek ekkor mindössze ötvennyolc kiló volt a súlya, de keze, lába ki volt törve és ami ugyancsak nem volt lényegtelen szempont, Lundberg azzal a szigorú paranccsal érkezett, hogy elsőnek Nobile tábornokot kell elszállítania, mert az ő utmutatása és tanácsai nélkül nem lehet folytatni a mentést. Nobile még ezek után sem akart a repülőgépbe szállni és csak miután Lundberg hangsúlyozta, hogy a kis gép nem bírja el a súlyosabb utasokat, indult el a vörös sátor előtt elterülő jégmezőről.

Ceccionit még másodsor sem szállíthatta volna el Lundberg, pedig ekkor már leszereltette a rádiót, az akkumulátorokat és minden fölösleges alkatrészt, mert a mérnök testülya nehéz lett volna az apró gépnek.

A lista egyébként a következő volt: 1. A lázas Ceccioni. 2. A hóvakságban szenvedő Behounek. 3. Trojani, aki ugyancsak lázas beteg volt. 4. Nobile. 5. Viglieri. 6. Biagi.

Hogy miért éppen Biagi rádióistát maradt utolsónak? A mentés sikere érdekében, neki kellett volna utolsónak elhagynia a vörös sátrat, hogy mindvégig érintkezés álljon fenn a mentési munkálattal vonalán. Biaginak egy szava sem volt ez ellen, amint hogy senkinek sem lehet e tények ismerete után Nobile magatartása ellen sem. Meg kell értenünk, hogy itt nem érvényes a süllyedő hajó törvénye, mely szerint a kapitány utolsónak hagyhatja el a hajót. A szükség, a célszerűség, a közös érdek minden pártikus hatást háttérbe kellett, hogy szorítson.

A katasztrófa percei

Kötelességemnek tartom tisztázni a katasztrófa előtt eltelt percek történetét is, mondja a professzor. Alig negyedórával a lezuhanás előtt hozzám jött Malmgreen és közölte, hogy Nobile hibásan manőverez a széllal, nem kezel elég biztonságosan a motorokat, így könnyen jéget érhetünk. Nobile a következő másodpercben már felfelé irányította a lég-hajót, amely 900 méterre emelkedett. A katasztrófa közvetlen oka tehát nem ez volt, hanem egy hirtelen bekövetkezett gázvesztés, amit Ceccioni vett észre és azonnal jelentett Nobilenek. A gázügyeletet azonnal a ballon felülvizsgálatára rendezte ki a tábornok és míg az ember, aki később az Alessandri csoporttal tűnt el, végigvizsgálta a ballont, a tábornok több láda élelmiszert és egyéb ballasztot dobott le a gondolákból. És mint pár órával később kiderült, ez volt a szerencsénk. A ballont felülvizsgáló ember nem talált sehol hibát, de a következő percekben bekövetkezett a zuhanás. Minden segédeszköz és élelem nél-

kül a jégre kerültünk. De Malmgreen csak hamar megtalálta a ledobott csomagokat, amelyekben többek között ötven kiló szárított hús, harminc kiló csokoládé és egyéb szükséges cikk volt. Azonnal beosztottuk napi 300 grammos adagokra az élelmiszerkészletet és így kiszámíthatuk, hogy abban az esetben, ha a jég kitart, meddig lesz táplálékunk. De a jég nem tartott volna addig, amíg az élelem. Amikor a Kraszin-nal két nappal megmentésünk után visszatértünk arra a helyre, ahol a vörös sátor volt, már csak sima tengert találtunk, a jégtábla szétolvadt, eltűnt. De ekkor már a fedélzeten volt Zappi és Mariano is.

A Kraszin nélküli elvesztünk volna

A Kraszin utolsó percben érkezett. És a Kraszin nélküli elvesztünk volna. Őszinte legyenek? Már mindenki unta az Italia ügyet. Főleg a pilóták. Hiszen ők életük veszélyeztetése nélkül alig közelíthettek meg bennünket. És ha a jég el nem olvad, bírtuk volna még vagy egy két hétig. Mert Malmgreen 12 milliméteres Colt-revolverével leterített egy hatalmas jegesmedvét, a bestia alig hét me-

Select és Grand mozgók
Nagy sikerrel folytatják

Bagdadi szüz

gyönyörű keleti mese bemutatása szerepben

Grete Nissen
William Collier

terre merészkedett a sátorhoz. De gyakori láogalóink voltak egyébként is a jegesmedvek. Ott uszkáltak, leskelődtek, löhettünk volna bár megmondhatom, nem a legjobb falat a husuk. És gyávák is. Az embert csak a legöregebbek merik megtámadni, de ezek is hanyat homlok menekültek a vízbe, mihelyt a tábornok kis terrier kutyája, Titine, ugatva feljűk rohant. Ez a kedves kis állat nagyon derekasan tartott mellettnk, sok derűt árasztott a legtregikusabb percekben is. Nagy munkába került őt visszatartanunk attól, hogy szembe szálljon a két és fél méteres jegesmedvékkel. Egyébként elárulhatom, hogy a vörös sátorban összebuja melegedtünk, amikor Titine hangos ugatással és

Urania mozgó
Szenzációs repriz

CHARLIE CHAPLIN CIRKUSZ

elsőrangú vígjátékban. Mon. Erollim

örjögő rohanással valósággal kikényszerített bennünket pokrocainkból. Nem tudtuk mire vélni viselkedését. De pár perc múlva már mi is hallottuk — Lundberg gépének berregését.

— Elményeimet meg fogom írni könyvben és újságcikkekben is. Nem kért és nem kényszerített senki arra, hogy ne az igazat mondjam vagy írjam. De nem is kényszeríthettek volna erre. Hogy részl veszek-e még ezek után is sarki expedícióra? Amíg nőlten ember vagyok — talán igen. De — holnap már Prágába érkezem és holnapután...

Behounek professzor fiatal menyasszonyára mosolyog:

— Holnapután — megesküszünk...
Ormos Laszlo

Véget ért a cionista Actionscomité történelmi jelentőségű ülése

A krízis izgalmas napjai. 42.000 fonttal felemelték a befolyósított költségvetést. Palesztinában lesz az Actionscomité tavaszi ülése

(Berlin, augusztus 3. Az Uj Kelet tudósítójától.) Távirati jelentés alapján beszámoltunk arról, hogy Harry Sacher, az Executive egyik tagja ellen az ellenzék által benyújtott bizalmatlansági indítvány az egész cionista Executive lemondását vonta maga után. A politikai bizottság ülésein végül sikerült az ellenzéknek áthidalni és az Actionscomité határozatában kérte fel az eddigi Executivet, hogy maradjon továbbra is hivatalában. Ideérkező mai lapjelentések részletes tudósítást közölnek most a krízis lefolyásáról. A váratlanul benyújtott bizalmatlansági indítvány igen kínos helyzetbe hozta a vezetőséget és lényegében sokkal súlyosabb válságot idézett elő, mint a két héti tartó és szenvedélyes vitákba provokáló Agency-vita.

Sacher ellen

A szűkkeblűséggel és antiszociális politikával vádolt Sacher ellen a Poalecion, és a Mizrahi képviselői terjesztették be a bizalmatlansági indítványt. Dr. Gronemann jog szakértői véleménye, amely szerint az Actionscomité nem áll jogában az Executive egyetlen tagja ellen bizalmatlanságot kifejezni, hosszú és viharos vitát provokált. Végül az A. C. huszonnégy szavazattal tizennyolc ellenében úgy döntött, hogy nem alapszabályellenes a bizalmatlansági indítvány fölötti vita folytatása. Az indítvány benyújtói: A Poale Cion 6, a Hitachdut 6 és a Mizrahi 8 delegátusa, valamint Suprasky és Mossinzohn klacionisták erre névszerint aláírt nyilatkozatban fejezték ki bizalmatlanságukat Sacherrel szemben, de kijelentették, hogy a jogi akadályokra való tekintettel nem kérnek szavazást indítványuk fölött.

Harry Sacher erre bejelentette lemondását, mire Weizmann kijelentette, hogy az egész Executive szeljárati vállal Sacherrel és ugyancsak visszalép. Ezután az Executive összes tagjai dr. Weizmann Chajimmal élükön elhagyták a termet, a többség tet-zésnylvánitása közepette. Az A. C. politikai bizottsága azonnal összeült, de a plénum is felváltta tanácskozárait. Elnátározták, hogy az Executive lemondását nem veszik tudomásul. Ezt a határozatot közölték Weizmannal és felkérték, hogy az egész Executive — tehát Sacher is — maradjon hivatalában. Weizmann erre azt válaszolta, hogy az Executive csak akkor marad hivatalában, ha a Sacher elleni bizalmatlansági indítványt visszavonják. A bizalmatlansági indítványt benyújtó

pártok vonakodtak ezt megtenni s így az Executive fennmaradása lemondását

Egy új Executive terve

A politikai bizottság erre ismét összeült. A tárgyalások során felmerült egy új koalíciós Executive megalakításának terve, amelynek elnöke Ussischkin lett volna, tagjai pedig dr. Ruppin, Grünbaum, Kaplansky, Berlin rabbi és Surinjak. A revizionisták kijelentették, hogy ők nem lépnek ugyan be ebbe az Executivebe, de támogatni fogják. Az új Executive még sem alakulhatott meg, mert a Hitachdut képviselői közös munkaprogram hiányában nem akartak résztvenni annak megalakításában. Két éjjel és egy teljes nap tárgyalta a politikai bizottság és az A. C. a válság megoldásának felmerülő lehetőségeit. Az Executive felhívta végül a bizalmatlansági indítvány huszonkét aláíróját, hogy alakítson egy új vezetőséget. A Poalecionisták magukra vállalták a megbízást de a késő éjjeli órákban kijelentették, hogy egy új Executive alakítására képtelenek. A válság tetőpontját érte el. A politikai bizottság ismét úgy döntött, hogy a régi Executivet kéri fel az ügyek további vezetésére. Weizmann kijelentette, hogy erről csak akkor lehet szó, ha a bizalmatlansági indítvány benyújtóinak legalább egyrésze visszavonja aláírását.

Feszült és izgalmas tanácskozások és megbeszélések következtek ezután a különböző pártnyilatkozatok képviselői között. A Mizrahi nyolc képviselője úgy döntött végül, hogy a magasabb cionista érdekekre való tekintettel a politikai bizottság javaslatát magukév teszik. A helyzet meg volt mentve. Az A. C. plénuma előtt a Mizrachisták csakugyan a régi Executive mellett szavaztak, a két munkáfrakció reprezentánsai tartózkodtak a szavazástól s az A. C. ilyenformán megsemmisíté többséggel fejezte ki bizalmát a régi Executivének.

Felemelik a Palesztina-büdzsét

A válság sikeres eliminálása után az A. C. folytatta a Palesztina-büdzsét fölötti vitát, amelynek befejezése után Kaplansky javasolta, hogy az A. C. következő ülését Palesztinában tartsák meg. Több hozzászólás után Kaplansky indítványát elfogadták és kimondták, hogy az Actionscomité legközelebb a jövő év tavaszán ül össze Palesztinában. Az utolsó ülésen került tárgyalás alá a Palesztina-büdzsét felemelésével kapcsolatosan az a Dizengoff, Kaplansky és

Twrsky által megszövegezett javaslat, amely a költségvetésnek 42 ezer fonttal való felemelését javasolja. Ezt a javaslatot tizennyolc szavazattal nyolc ellenében elfogadták azzal, hogy az Executive döntésére bízzák, hogy ezt az összeget a deficit megszüntetésére előirányzott összegből, vagy pedig a bevétel fokozásából kívánják fedezni.

Az Executive nevében van Vriesland a következő hivatalos nyilatkozatot tette a büdzs-felemelési határozathoz: Az Executive annak a reményének ad kifejezést, hogy az A. C. tagjai, a Keren Hajeszd munkatársai és az Executive közreműködésével sikerülni fog a bevételek fokozni. Az Executive azonban az A. C. által elhatározott büdzs emelést csak oly mértékben fogja keresztül vihetni, amennyiben azt a bevételek megengedik.

Miss Soldot ünneplik a záróülésen

A történelmi jelentősége az A. C. ülésének napirendje ezzel kimerült. Motzkin elnök felolvassa lord Balfour közönd táviratát, majd záróbeszédében rámutat arra a nehéz munkára, amelyet az Actionscomité ülésein kifejtett. Örömet fejez ki afölött, hogy az A. C. tagjait a legközelebbi ülés alkalmával Palesztinában fogja üdvözölhetni. Dizengoff az A. C. köszöntőt fejezi ki Motzkin elnöknek, körültekintő ügyvezetéséért és különösen köszönetet mond miss Szoldnak fáradhatatlan közreműködéséért. Az A. C. általános tetszénnylvánitással fogadja Dizengoff kijelentését és Szold asszonyt aki az utolsó perccig kitartott, viharos óvációban részesítik. Éjjel két órakor ért véget a történelmi jelentőségű ülés, amelynek munkája, különösen azonban az Agency-kérdésben hozott határozatai mély kihatással lesznek a cionizmus fejlődésének következő fázisaira.

Zongorát

Bizalommal a világhírű

Sternberg

cég oradeai lerakátában vásárolhat. Az összes jobb világmárkák raktáron. 5 évi jótállás részletre is. Költözés miatt leszállított árak.

Mottó:

Zongora vétel
bizalom dolga

Legnagyobb garancia erre az 58 év óta fennálló

Triska I. cég

cég kitűnő hírneve, mint egyetlen és legnagyobb szaküzlet Erdélyben. — Förster világmárka vezérképviselete.

Zongorák

kaphatók hosszabb részletfizetési feltétel mellett is. — Cluj, Strada Saguna 14. — Telefonszám 4-19.

Calea

A meg

Á

I a cerna

I a seiyem

I a cerna

I a cerna k

I a seiyem

I a kemény

I a puha r

I a angols

mérték ut

Férfikeleny

poplinek és

kivitelbe

Egy fra

Az öngy

Berlin, aug

hogy Jenny

revüszár, ak

szerü volt, né

risban játé

magát és meg

tráliából szá

rült Párisba,

aránylag ham

rosan meghó

gvon sokat k

varlória volt,

valósággal re

Peter Sach

laphan igyek

Goldler halála

1927. tavasz

Köln, augus

Herriot franc

bu

vásárlás

Ha jó butori ak

Maros

(Tg.-Mures)

Széke

Erdélyrészi But

Bösendorfer

zongo

gy

Hitelképes egyé

szék

Megnyilt

Calea Regele Ferdinand 3. Cluj (Kolozsvár)

A megnyitási hónap rendkívül olcsó

Árjegyzék:

Reclam összeállítás:

1-a cerna zefir ing . . . . . 265.—	1 darab 1-a selyem elejű ing	ÖSSZESEN
1-a selyem puplia elejű ing 255.—	1 " 1-a selyem nyakkendő	
1-a cerna zefir nadrág . . . 125.—	1 " 1-a nadrágtartó	
1-a cerna köpper . . . . . 175.—	1 " 1-a soknitartó	
1-a selyem sokni . . . . . 45.—	1 " 1-a pysamia angol zsebkendő	
1-a selyem nyakkendő . . . 55.—	1 " 1-a selyem sokni	
1-a kemény gallér . . . . . 33.—	Leí ötszáz 500.—	
1-a puha ripsz gallér . . . 18.—		
1-a angol selyem poplin ing		
mérték után is 24 ó. alatt 390.—		

Vidéki rendelések utánvét mellett szállítva, meg nem felelőként a pénzt visszaadom

Tekintse meg kirakataimat!

Férfikelengyék, valódi angol selyem poplinek és anyagokból a legszebb kivitelben és leggyorsabban készülnek

Egy francia táncosnő követte Löwensteint a halálba

Az öngyilkossá lett Jenny Golder és a belga bankár szereleme

Berlin, augusztus 3. Emlékezetes, hogy Jenny Golder, az ismert párisi revüsztrár, aki Berlinben is igen népszerű volt, néhány nappal ezelőtt Párisban játékrevolvréval melbelötte magát és meghalt, Jenny Golder Ausztráliából származott, Amerikán át került Párisba, mint revütáncosnő és itt aránylag hamar karriert csinált. A fiatal szép és mindig vig leány hamarosan meghódította a párisiakat, nagyon sokat keresett, nagyon sok udvarlója volt, úgyhogy öngyilkossága valóságos rejtély a párisiak előtt.

Peter Sachse berlini író egy berlini lapban így fejezte ki Kültz békenyilatkozata felett és biztosította őt, hogy Franciaországot színén a béke szelleme hatja át.

— Tudjuk — mondotta Herriot, — hogy Németországot a tudomány iródalom és művészet terén nagy elismerés illeti meg. Kívánom, hogy összejövetelünk a nemzetközi sajtó szemében szimbolikus jelentőségű legyen. A sajtóra vár a feladat, hogy segítségére legyen a békének a szerencsétlen emberiség számára való biztosításában. A kölni dóm felépítéséhez hat évszázadra volt szükség, az igazság dómjának felépítéséhez azonban még sokkal több energia lesz szükséges. Ezt a dómot az emberiség legtisztább és legnemesebb szellemei álmodták meg. A dóm alapköveit már leraktuk. Felépítésével ne várakoztassuk az emberiséget, mert tőlünk függ, hogy befejezzük a hatalmas szellemi épületet, melynek védelme alatt a tömegek ne szakítaniok kell egymás gyűlöletével, hogy végül is megismerjék és megszeressék egymást.

Beszéde után Herriot-t az összegyűlt nagyszámú és intelligens közönség lelkesen ünnepelte.

butor

vásárlás bizalom dolga

Ha jó butort akar venni, ne sajnálja az utat

Marosvásárhelyre

(Tg.-Mures) és tekintse meg

Székelyés Réti

Erdélyrészi Butorgyár Rt, hatalmas raktárait.

Bösendorfer, Stingl, Wirth, Hoffmann

zongora és pianó

gyárak képviselete.

Hiteles egyéneknek kedvező fizetési feltételek

.....

Herriot nagy békebeszédet mondott a kölni sajtókiállításon

"A tömegek szakítsanak egymás gyűlöletével ismerjék és szeressék meg egymást" — mondotta a francia közoktatásügyi miniszter

la Femme párisi revüvel Berlinbe jött vendégszerepelni. A siker nagy volt. de Berlinben megpecsételődött Jenny Golder sorsa.

Abal proscenium-páholyban egy este egy óriás ült, aki az egész előadás alatt nem vette le a szemét Jenny Golderról. Másnap ismét ott ült a páholyban és a művésznőnek a nagy kupléja után óriási csokor orchideát adott át. Az aranysegélyes névegyven ez állott: Baron de Löwenstein Bruxelles. Sem Jenny Golder, sem a revü többi tagjai nem sejtették akkor, hogy ki ez a Baron de Löwenstein. Egész Berlinben csak két-három beavatott tudta hogy a titokzatos nagy műselvem-részvényvásárlásokat ez a brüsszeli óriás irányítja... Egy darabig eltűnt Löwenstein az Admiral Palast proscenium-páholyából, egy hét leforgása után ismét megjelent. Az orchideák is. És a bámulat még drágább jelei.

Jenny Golder és Alfred Löwenstein így ismerkedett meg Berlinben, mindkettő távol hazájuktól. Löwenstein, aki mintha Wedekind fantáziájából született volna, az a férfi volt, aki igényekkel lépett fel a nőkkel szem-

ben. És Jenny Golder, aki hét nyelven beszélt, aki szellemes epigrammokat mondott, méltó volt hozzá. Az ismeretségből meleg, benső barátság lett, amelyet csak érdekesebbé tett, hogy maidnem mindig távol voltak egymástól. Jenny Golder visszament Párisba, Löwenstein Brüsszel, London és Amerika között volt uton. Mikor Amerikából visszaérkezett, legalább egyszer egy séten egypár órára Jenny hez szökött. Mélységes titok fedte Löwenstein aeroplánjának ezeket az utait és Jenny Golder volt olyan okos, hogy ne dicsekedne a nagy pénzember szerelmével, amit az titokban akart tartani.

Jenny Golder halála annak a néhány embernek, aki tudott a Löwensteinhez való viszonyáról, bizonyosságul szolgált arra még a holttest megtalálása előtt, hogy Löwenstein csakugyan meghalt. Ez a két különös és érdekes ember nagyon szerette egymást és Jenny Golder, ugy látszik, nem kételkedett barátja halálában. Követte a halálba, elmenekült abból az élethől, amely számára nem volt többé érték.

Megállapították a Prut-szigeten meggyilkolt leány személyazonosságát

Két újabb tetartóztatás történt a rejtélyes bűnüggyel kapcsolatban

(Csernovitz, augusztus 3. Az Uj Kelet tudósítójától.) A Prut-szigeti gyilkosság ügyében ma szenzációs fordulat állott be. Az általi brutáltással meggyilkolt leány személyazonosságát sikerült végre megállapítani. A szerencsétlen leányt Szalta Mária-nak hívták, 23 éves és Csernovitz, Manastiresti nevű külvárosában volt a lakása. A ritka szépségű és megnyerő modoru lengyel leány végtelenül erkölcsös életet élt és csak kevés emberrel érintkezett.

Az első információ az áldozat személyazonosságát illetően egy Tulera nevű mechanikus nyújtotta a rendőrségnek, aki megnevezte az áldozat nővérét. Amikor Szalta Mária nővére megjelent a boncteremben, azonnal felismerte az áldozatban a hugát s ráismert ennek ruhájára is. Az áldozat nővére elmondotta, hogy Mária vasárnap este egy Eirin Cuchle nevű fiatalember tarsaságában sétálni indult a városba s a sätáról már nem is tért vissza.

Az áldozat nővérenek vallomását nagy mértékben komplikálják a nyomozás többi adatai. Az áldozat ruhájának zsebében ugyanis egy villamosjegyet találtak, amelyről megállapították, hogy azt egy Cosovici nevű villamoskalauz adta ki. A kalauz kihallgatása alkalmával visszaemlékezett arra, hogy vasárnap este 11 óra tájban egy leány szállt fel a villamosba, két férfi tarsaságában. Szokatlanul izgatott hangon, lengyelül vitakoztak. Nem ismerhették a várost, mert a közeli állomásig kértek jegyet, de a villamos csak a Prutig közlekedett. A leány és a két fiatalember a végállomáson kiszálltak a villamosból és a vasuti hid irányába tartottak.

Ennyit tud a villamoskalauz. Egy másik férfi, aki éjjel tájban a Prut-sziget közel lévő „Manaia” strandon tartózkodott, előbb segélykiáltásokat hallott a sziget irányából, aztán a sötétben egy uszó alakot pillantott meg, aki a Pruton lefelé uszott, majd eltűnt. Pár másodperc múlva több puskalövés hangzott az éjszakában, majd minden elcsöndesedett.

A boncolás eredményei megdöntötték azt a feltevést, hogy a szerencsétlen

Szalta Mária-n erőszakot követtek volna el. A boncolást egy bizottság jelenlétében végezte két törvényszéki orvos, akik elsősorban azt állapították meg, hogy az áldozaton nem követtek el erőszakot, mert az még leány. Tekintve, hogy a vasuti hidon szolgálatot teljesítő katonákat gyanúsították meg azzal, hogy ők hurcolták a leányt a szigetre, hogy ott erőszakot kövessenek el rajta, ez a gyanuok már nem áll fenn.

A halált okozó sebek többfajta gyilkos szerszámtól eredtek. Így megállapították hogy az egyik sebet késel, avagy bárdal, a másikat egy tompa vassal okozták. Ezenkívül egy puskagolyó a leány száján furódott be. A másik a karját furta keresztül. A boncolás megállapította azt is, hogy a lövéseket négy-öt méternyi távolságból adhatta le a gyilkos. A vasuti hídfőnél szolgálatot teljesítő őrség altisztje beismerte ugyan, hogy amikor a segélykiáltásokat meghallotta, csölnakon a sziget irányába indult és amikor ott egy mozdulatlan alakot pillantott meg, aki felszólítására nem válaszolt, több lövést adott le reá. A hatóságok gyanúsak tartják, hogy az altiszt csak reggel értesítette feljebbvalóit az esetről.

A nyomozás során a Prut-szigeten egy véres csölnakra akadtak, amellyel kapcsolatban az a gyanu merült fel, hogy Szalta Mária-t a Prut partján gyilkolták meg s csupán a hulláját szállították át a szigetre.

A szerencsétlenül járt fiatal lengyel leány nővérenek vallomása alapján a rendőrség nagy apparátussal kezdte meg Elring Cuchle felkutatását, aki vasárnap este Szalta Mária tarsaságában indult sétálni. A rendőrség letartóztatott még egy Russu János nevű fátelen dolgozó munkást, aki állítólag barátja volt Elring Cuchelnak.

— Kun Bélát nagy ünnepélyességgel fogadták Moszkvában. Moszkvából jelenték: Az Internacionálé kongresszusa tegnap nagy ünnepélyességgel fogadta Kun Bélát azután egyhanguan a Komintern elnökségi tagjává választották.

Stresemann és Kellog mégis elmennek Párisba

London, augusztus 3. Pár nappal ezelőtt, mint szenzáció járta be az egész világsajtót az a hír, hogy Briand minden fáradozása ellenére, sem Kellog amerikai külügyi államtitkár — a béke paktumok tervezője — sem Stresemann német külügyminiszter nem mennek el Párisba a paktumok aláírására. Ez a jelentés azokban a körökben, amelyek a békepaktum aláírásához messzebbmenő világpolitikai reményeket fűztek, nagy lehangoltságot keltett. A jelentések beszámolóit arról, hogy Kellog azért mondott le párisi látogatásáról, mert állítólag francia részről a párisi összejövetelen fel akarták vetni Franciaország amerikai adóságának kérdését is, amelybe Kellog semmiesetre sem akar belemenni. Viszont Stresemann látogatása azért maradt volna el, mert a francia hadbírósg mindedeig ragaszkodott annak a két német munkásnak kiadatásához.

akiket a rajnai megszálló csapatok parancsnoksága többévi börtönrre ítélte és a büntetés elől Németországba szöktek. Stresemann ebben az atmoszférában nem akarta vállalni a párisi látogatás ödiúját, amely szerinte megcsufolása lett volna a német büszkeségnek.

Ugy Kellog mint Stresemann távollmaradásának híre Párisban nagy lehangoltságot keltett s Briand mindent megtevé az iránt, hogy a két külügyminiszter párisi utját lehetővé tegye. Valószínűleg ennek az intervenciónak köszönhető, hogy, mint azt az újabb jelentések megerősítik, Kellog párisi látogatását ahhoz köti, hogy a francia kormány garanciát adjon arra nézve, miszerint párisi tartózkodásakor semmi más ügy nem kerül tárgyalásra, mint a békepaktumok ügye, főleg pedig semmiesetre sem kerül szó-

ba az amerikai háborús adósságok ügye.

Stresemann elutazása viszont azért nem marad el, mert Briand intervenciójára a rajnai francia megszálló csapatok hadbírósga visszavonta kiadatási kérését a két szökevény német munkásra vonatkozólag s így elhárult az akadály annak, hogy Stresemann Párisba mehessen.

Ujabb londoni jelentés szerint a francia külügyminisztérium biztosította Kellogot, hogy párisi tartózkodásakor csupán oly kérdéseket fognak érinteni, amelyek szoros kapcsolatban vannak a paktum ügyével.

Az angol sajtó rendkívül lelkes hangon közölte Stresemann külügyminisztert abból az alkalomból, hogy elhatározta, miszerint mégis személyesen megy el Párisba a Kellog-paktum aláírására.

Az angol vasutas-szakszervezetek önként felajánlották a munkabérek redukcióját

A lord Melchett-féle ipari békeakció első praktikus eredménye. Az automobil konkurrenciája válságba sodorta az angol vasutársaságokat

Az autó és vasut harca láthatólag döntő fordulathoz érkezik. Amerikában, ahol a vasut nem állami monopólium, hanem magántársaságok kezében van, már felismerték azt a veszélyt, amelyet a forradalmi lendülettel fejlődő autóforgalom jelent egy személyszállítás, mint a teherforgalom terén és az egyes vasutársaságok maguk is automobiljáratokat állítottak be a kistávolságú utvonalakon. Az automobil konkurrenciájára panaszkodnak az angol vasutak is, mert a helyiértékű személy és áruforgalomban az autó fűgőbb, olcsóbb és megbízhatóbb a vasutnál. A harc tehát a motoros járművek javára dönt el és ez a tény igen súlyos probléma elé állítja az egyes államok vasuti berendezését.

A probléma lényegét a maga teljes komolyságában az a konferencia tárta fel, amely a napokban zajlott le Londonban, az angol vasutak igazgatói és a vasutas szakszervezetek megbízottai között. Ezen a konferencián

az angol vasutársaságok vezetői leplezellelül feltárták a vasutak zilált anyagi helyzetét, amely szinte katasztrófáknak tekinthető.

A vasutak rossz üzemenetelének okát egyrészt az olcsó autóforgalomban, másrészt pedig az angol nehézipar krízisében látják a leghivatottabb szakértők és ennek következtében csak egyetlen megoldást találnak célravezetőnek ahhoz, hogy a vasutak pénzügyi helyzetét meg lehessen javítani. Ez a megoldás a vasuti utazás és szállítás olcsóbbá tétele, amelynek érdekében a vasutagazgatók egész sereg javaslatot terjesztettek a konferencia elé. A vasutas szakszervezetek vezetői is belátták, hogy a vasutakat nem lehet többé az eddigi rendszer alapján vezetni és megbízóik nevében kijelentették, hogy a vasuti munkások és alkalmazottak hajlandók belemenni egy 2 és fél százalékos fizetésleszállításba. A javaslatot a vasutársasági igazgatók elfogadták és maguk is vállalták, hogy lemondanak járandóságuk 2.5 százaléka-

ról. Ezzel a megegyezéssel egy évre sikerült biztosítani a békét ebben az életbevágó fontosságú gazdasági szervezetben, amely ha egyéb gondjaitól nem is mentesült, mégis megvetheti az alapját egy olyan takarékosági programnak, amely

évente három millió font sterlinggel kevesebb kiadást fog jelenteni.

Az angol vasutaskonferencia önkénytelenül emlékeztette idézi annak a nagy horderejű konferenciának határozatait, amely lord Melchett (Sir Alfréd Mond) kezdeményezésére ült össze, hogy megteremtse a békét és a tervszerű együttműködést a munkáltatók és a munkások között. Ezek a határozatok kivétel nélkül kollektív munkaszervezés elvének alapján állanak és úgy intézkednek, hogy minden ipari kérdésben úgy a munkaadók, mint a munkások együttes tanácskozás alapján foglaljanak állást, vagyis a tőke és a munka közötti harc helyett a tőke és a munka szoros együttműködését szövegzik le. A vasutas konferencia eredménye már ezeknek a határozatoknak a következménye, egyúttal pedig lord Melchett koncepciójának praktikus igazolása is. Az önkényes bérredukcióval az angol vasutások elismerik, hogy ha valamely vállalat rosszul megy, az nem csupán a vállalat dolga, különösen akkor, ha az üzem folytatása veszélyben van.

Az angol vasutások között meglehetősen számmal vannak akik feltétlen hívei az osztályharcnak, mindamellett fel tudják fogni, hogy ennek a harcnak egy praktikus valami körül kell forognia, mert mihielyt ez a lényeg egészen, vagy majdnem egészen megszűnt, az osztályharc donkiszotti jellegűvé válik, már pedig a küzdelemnek ez a fajtája távol áll az angol mentalitástól. Amikor a háború után a vasutások közös állami és magánkezelése megszűnt, az állam azzal a feltétellel engedte vissza a társaságok tulajdonába a vasutakat, hogy a vasutások fizetését nem szabad redukálniok, ami arra kényszerítette a társaságokat, hogy a fuvardíjak emelésével regresszál-

ják magukat. Ez a látszólag oly egyszerű intézkedés, amelyet Anglián kívül is előszeretettel és gyakran szoktak alkalmazni, végül is csődöt mondott, nem maradt tehát más hátra, mint a tehertöbbletet levenni a közönség válláról.

A szakszervezeti vezetők belátták, hogy a jelenlegi bérek és fizetések mellett a vasutak nem dolgozhatnak tovább és becsületesen levonták a helyzet által diktált konkurenciákat.

És az önkéntes bérleszállítás mellett nemcsak a mérsékelt Thomas volt munkáspárti miniszter foglalt állást, hanem Bromley a mozdonyvezetők szélsőradikális vezetője is, aki egyébként pontosan az ellenkezőjét szokta szükségesnek tartani, mint amit Thomas annak lát. Az angol vasutasoknak ez az öntudatos áldozatkészsége kétségtelenül bebizonyította, hogy a Sir Alfréd Mond által felvetett ipari béke nem utópia, nem is illúzió, hanem a jövő gazdasági rend alapvető formája.

viszketegységet

és sömörös bőrbajt a test bármely részén, arcon, fejen, kezen, lábakon is megszünteti Dr. Biró-féle

Antrasol pasta

Teljesen árt. Imatla. Nefogadjon el mást 1 tégelyt á a 60 lej. Postán 3 tégelyt 180 lejért küldünk bérmentve. Főraktár: Dr. Biró gyógyszerár Cluj (Kolozsvár)

Amateurok, fényképeznek!

Fényképezési cikkeiket a legolcsóbban

BERNAT

lap áruháznál, Piața Unirii 29. sz. alatt szerezhetik be.

Buziási „Phönix” - ásványviz

borviz gvoqviz

Főlerakat: Cluj, Strada Vladimirescu (Mikes Relemen-utca No 18)

LITHYNIA

Paptamási ásványviz

Vese-, hólyag- és epebántalmak legjobb orvossága. Képv. let. DACIA vízleltő-üzem, Cluj, Calea Regele Ferdinand

A növekvő életkor

A heidelbergi egyetem antropológiai intézetében a statisztikák sorát készítik arravonatkozólag, mennyiben közeledek az emberiség Matuzsálem legendás nemzetségéhez. Mert bizonyos, hogy amint az emberiség testmagassága állandóan növekszik, úgy állandóan hosszabbodik az átlagos életkor is. A neandertáli ősember 154 centiméteres testmagasságával ma már szinte törpének számítana és az ember növekedése nemcsak az évezredek, hanem az évszázadok alatt is kimutatható. Ismeretes például, hogy a középkori lovagi páncélok jórészt már szűkek és kicsik a mai generáció számára, mondhatjuk, hogy az emberiség már kinőtte a lovagkört. Érdekes, hogy a kultúrákban az átlagos testmagasság növekedése jórészt a legutolsó ötven esztendőre esik. Ezt a megállapítást a katonai sorozási jegyzékek alapján tették.

Norvégiában a rekruták átlagos magassága 1878-ban 168.8 centiméter volt, ez az átlag husz év alatt 1907-ig 171.2 centiméterre emelkedett. Svédországban ez a növekedés husz esztendő alatt 2.5 centiméter volt és hasonló eredményt mutatnak Ausztria, Magyarország és Orosz ország sorozási listái. A növekedési rekordot azonban Hollandia és Svájc tartják. St. Maria Vesubia katonai fiatalóságának átlagos testmagassága 1799-ben 155.5 centiméter volt. 1861-ben pedig már 165 centiméter. Hollandiában a rekruták magassága 1851-ben átlag 158.5 centiméter, 1900-ban pedig 169.4 centiméter volt. Ami annyit jelent, hogy Hollandiában az unokák átlag 10.9 centiméterrel nőttek magasabbra, mint a nagyszülei.

A testmagassággal párhuzamosan növekszik az átlagos életkor is. A halálórási statisztikák ugyan mind miab keletiek, a régi korból azonban szintén elég adattal rendelkezünk. A 17. és 18. században az emberiség átlagos életkora évszázadoként négy esztendővel emelkedett. A 19. század már 17 évvel emelte az átlagos életkort, sőt Poroszország statisztikája még ennél is kedvezőbb, itt az életkor átlagos emelkedése 27 esztendő. Míg 1880-ban minden újszülött berlini lakosnak 28.24 esztendő életre volt kilátása, úgy 1905-ben ez a kilátás 41.77 évre javult. A halandóság átlagszáma Németországban ezer lakosra 1872-ben 32 volt, 1913-ban pedig már csak 15.8. A nyolcvan évet betöltöttek száma 1926-ban 151 százalékkal volt magasabb, mint 1875-ben.

Ha ezeket a számokat nézzük, egyáltalán nem látszik utópiának az amerikai Public Health Assotiation programja, amely a közegészségügy javításával további husz esztendővel akarja emelni az emberiség átlagos életkorát. A Metropolitan Life Insurance Corp. statisztikai adatai alapján ki számította, hogy a jövőben mennyi lesz az átlagos életkor. 1940-ben a társaság szerint az emberek átlagban 65 évig fognak élni, 1950-ben már 69, 1970-ben 75 és 2000-ben már 82 év lesz az átlagos életkor. A százéves átlagos kort az emberiség minden valószínűség szerint csak 2300-ban fogja elérni. A matuzsálemi kor tehát nem is látszik olyan elérhetetlen ábrándnak. Csak éppen a jelen generáció túlkorán született ahhoz, hogy ezt megérhesse.

Néha az emlemirokat akikban szinte eldagasztja az elzajlott le a vkezesztrófa, esbarbárság szakha 1915-öt írna beigérné a hikorjunktura aNepszövetség, mind-mind jelrutól és a vilvényes utakon száazad leforgáalkalmat fogna egy „tanulmánykülönböző aka

Bizonyos, ha netiró volnék, nem a Nepszö paktumot, nem mo de Riverát tárgyal, már szerint ezek az nyira a törtéinkább a pszkőrebe tartozn

En, tisztessé a walesi herc történelmi viznak ellenére, lnye — tárgyhogy a walesi nyal nemcsak mellényöt reszben, amelynye fel magára, a volna felvenni állításon jeleneg nem vetthe

herceg — forlán van egy csak azért, meholott egy vadat nem tud

A walesi h maga lehetsé gáét, mert a get, hogy a j rancsa előbb r dicioja. Az ögek, akikről ezideig fölébe kánikulának, az emberi b őrzetet váltja mellény diadlett, ami azt mindközönség kednek korlá szerének, mi amelyet szük

Az emberitörténelme sz annak az álli része, — bár hűtötte ki öke és teltszerűségi magukat, kásokk a itk kontaktuként az élet

A walesi a kánikula l egy szimbólú kárhozatos t angol gentler te volna a r volna a nap alatt. És ekk vele a forrad vértelen győ kánikula kül mely igazolta annak ellend nem vethető

Ne mosoly bagatellnek mert életünk tönkségét ezet okozzák. Bag a társadalom bének külön

A walesi herceg mellénye

Néha az ember megirigyli a történelmírókat akiknek tudományát napjainkban szinte elviselhetetlen nagyságúvá diadalmazza az élet és a politika. Még alig zajlott le a világháború s máris anny: kasszatrófa, családok, keserűen mulató barbárság szakadt az emberiségre, mint ha 1915-öt írának és Vilmo császár éppen beigerné a hulló faleveleket. Micsoda korjunktúra a történelmírók számára! Nepszövegség, Locarno, Kellog-paktum: mind-mind jelentős etapok a világháborútól és a világháborúhoz vezető teker-venyes utakon. Etapok, amelyek az évszázad leforgásával öreg történeszeknek alkalmat fognak nyújtani arra, hogy egy-egy „tanulmány” révén bejussanak a különböző akadémiákba.

Bizonyos, ha történetesen én is történelmíró volnék, ugy e kor jellemzésére nem a Nepszövegséget, nem a Kellog-paktumot, nem is Mussolinit, vagy Primo de Riverát választanám studiumum tárgyul, már azért sem, mert nézetem szerint ezek az urak és tények nem annyira a történelem itélőszéke elé, mint inkább a pszichiaterek vizsgálódásainak körébe tartoznak.

En, tisztesség ne essék, szólván, inkább a walesi herceg mellényét tenném meg történelmi vizsgálódásaim alanyul, annak ellenére, hogy a walesi herceg mellénye — tárgy. Tekintettel azonban arra, hogy a walesi hercegnek minden bizony-nyal nemcsak egy mellénye van, azt a mellényét reszesíteném tudósi kegyelm-ben, amelyeket a kiváló herceg nem vet fel magára, annak ellenére, hogy illet volna felvennie, hiszen egy nyilvános ki-állításra jelent meg — nélkül. A her-ceg nem vette fel a mellényt, mert a herceg — forradalmár. Nagy szó ez, ta-lán van egy kevés szabirikus éle is, de csak azért, mert egy mellényről van szó, holott egy valódi forradalmár a közlu-dat nem tud elképzelni barrikád nélkül.

A walesi herceg a maga körében és a maga lehetőségei között megtette a ma-gát, mert annak az érzésének tett ele-get, hogy a józan ész és a természet pa-rancsa előbbrevaló, mint évszázadok tra-díciója. Az összes eddigi walesi herce-gek, akikről a történelem tud, mind-éideig fölébe helyezték mellényüket a kánikulának, olyasvalaminek tehát, ami az emberi bőr felületén a hőség kínos érzetet váltja ki. Igen: mindéideig a mellény diadalmaszkodott a kánikula fe-lét, ami azt jelenti, hogy az emberek mindközönösen inkább engedelmess-kednek korlátoltságuk égi eredetű kény-szerének, mint ama másik kényyszernek, amelyet szükségességgnek nevezünk.

Az emberi gondolkodás és erkölcsök történelme számos bizonytekat nyújtja annak az állításnak, hogy a tradíciók jó-rese, — bár kezdetileg szükségesség ala-kultta ki őket — később a szükségesség és tetszerőség konok ellenségeivé nőttek ki magukat, biédelmekké és merev szo-kásokká alakultak át, amelyek elvesztel-tek kontaktusukat az étellel, sőt lassan-ként az élet ellenségeivé lettek.

A walesi herceg mellénye, addig, míg a kánikula le nem tetette vele, — mint egy szimbóluma lehetett volna ennek a károhozatos tradicionálisznak. Rendes angol gentlemann mindmáig le nem tel-te volna a mellényét, inkább összeesett volna a nap sugarainak buze és heve alatt. És ekkor jött a walesi herceg s vele a forradalom, — a forradalom, me y vértelen győzelemmel igazolta, hogy a kánikula különb valami, mint a mellény, mely igazolta, hogy a mellény levethet, annak ellenére, hogy az etikett szerint nem vehető le.

Ne mosolyogjunk az eset felett, amely bagatellek látszik. Ne mosolyogjunk mert életünk sok-sok kinját, baját, elron-tottságát ezek a tradícionális bagatellek okozzák. Bagatellek, amelyek a politika, a társadalom, a népek egymásközötti ele-mentek különböző viszonylataiban gigan-

tikus gétekké és győzelemekké nőrik ki magukat s amelyek néha hatalmasabbak minden logikánál, a tények meggyőző erejénél, hatalmasabbak az igazságnál, sőt gyakran az igazság látszatával felru-házva kísértének közöttünk, hogy meg-rontásák életünket, problematikussá te-gyék technikai vívmányaink értékét, örömet, jelentőségét.

Egész mai életünk, főleg morális, még inkább társadalmi és politikai vonatko-zásokban, ilyen le nem vetett mellények-kel van körülbástyázva, előítéletekkel, melyek az élet elviselhetetlen heveségei

közepette sem engedik meg, hogy a sutba dobjuk őket.

A walesi herceg minden bizonnal nem óhajtja megváltani az emberiséget, hiszen ez a saját maga feláldozását jelen-tené. De mindenki, — akinek akár saját felszabadulása érdekében is — van annyi bátorsága, hogy egy-egy hiedelmet, egy-egy győző előítéletet agyonüssön, — az egy porszemmel járul hozzá az egyete-mes emberi felszabaduláshoz.

Az emberiség, repülőgépei és rádiói ellenére, szellemileg és lelkileg még ko-

rántsem büntette el rabszolgá-származá-sának Káin-bélyegét. Fantazmagóriát még mindig erősebbek józanságánál és belátásánál. Bizonyos, hogy ezen a való-ságon a walesi herceg merész gesztusa nem változtat gyökeresen. Am mégis: a ledobott mellény, mely egy kártékony tradíció elmulását jelenti, főleg mint me-mentó, többet ér, mint azok a történel-mi „események”, melyek napjainkban a multat foidozzák és hipokrizissal igye-keznek új értelmezést adni a régi és barbár tradícióknak. (s. l.)

Az olimpiai küzdelmek újabb eredményei

(Amsterdam augusztus 3. Az Uj Kelet tud.) Az olimpiász ötödik napján az ezeröttszázméteres síkfutás a hár-masugrás, a gerelydobás, a 800 méteres női síkfutás a női törvívás és az egyéni törvívás zajlottak le. A nap legizgalmasabb versenyt az ezeröt-százméteres síkfutás képezte amelyben Nurmí távollmaradása ellenére is a finnnek vitték el a pálmát. Ebben a számban az USA egyáltalán nem ért el helyezést. Az eddig háttérben ma-radt magyar olimpikonoknak is sikerült egy győzelmet elérniük. Szepes Béla gerelyvető által aki hatvanöt 26 méteres dobásával második lett a ge-relyvetésben. A késő éjjeli órákban zajlott le az egyéni törvívás döntője, amelynek világbajnokságát Goudin francia nyerte.

Nagy érdeklődés nyilvánul meg a birkózóversenyek iránt, amelyek fo-lyamán különösen a magyarok értek el szép eredményeket. A mai versen-nyek részletes eredménye a követ-kezők:

A birkózóversenyek folyamán

Iégsúlyban Zombori magyar pontozás sal győz Sertinen török ellen. Pehely-súlyban Kárpáti magyar győz. Kemál egyiptomi ellen hét perc alatt. Köny-vü súlyban Keresztes magyar másfél-perc alatt dobta Dunond luxemburgi. Középsúlyban Szallai magyar tizenne-vedik percben tussolja a lett Petter-son. Nehéz súlyban a magyar Badó a tizedik percben tussolta Seim törököt. A birkózóverseny selejtező kiskö-zép súlyában Pap László magyar pon-tozással legyőzte Hala cseh bajnokot. Johanson svéd legyőzte Frantz luxem-burgi. Az epecsapatversenyben Ame-rika 11—5-re legyőzte Magyarorszá-got. Magyarország következő ellenfele Egyiptom lesz. A dupla-evező-verseny

ben Németország 8.02.2-ös idővel le-győzte Belgiumot. USA 7.46.8-al le-győzte Svájcot, Kanada 7.48.2 mp. Hol-landiát. Ausztrália 7.55.8 mp-el Angli-át. Franciaország 8.03.6 mp-el legyőz-te Olaszországot.

A dekátlonban

Farkas Mátyás magyar, a százméte-res síkfutásban 11.6-os időt ért el. Tá-volugrásban 6 m. 65-öt ugrott. Ez-ideig összesen 1529.25 pontot szerzett. Ma délelőtt kezdtek meg

az evezős versenyeket

amelyeknek előfutámban a legszebb eredményt a magyar Szendeve érte el aki a dán Schwarczot legyőzve, 8.03.2 mp-es időt ért el.

Gerelyvetés

Olimpiai bajnok: Lundquist svéd 66 m. 60 cm.

2. Szepes Béla magyar 65 m. 26 cm.
- Szepes élete legjobb formáját dobta ki. Első dobásánál kilépett, második do-bása 65 m. 03 cm., a harmadik dobásá-val érte el a 65 m. 26 cm-t. A döntőben minden dobása 63 és 65 méter között esett le, 6 dobta a legnagyobbat.
3. Sunde norvég 63 m. 97 cm.
4. Liettu finn 63 m. 66 cm.
5. Schlokot német 63 m. 40 cm.
6. Penttilä finn 63 m. 20 cm.

Az 1500 m-es síkfutás

Olimpiai bajnok: Larva finn 3:53.2. 2. Ladoumégue francia, 3. Pürje finn. 4. Wichmann német, 5. Elhs angol, 6. Paul Martin svájci.

A győztes Larva kifűnő taktikával fu-tott, mintegy tíz méterrel maga elé en-gedte Purjet és Wichmann. Az egye-nesben azután üldözésükre indul és ha-talmas finissel méterekkel jön a célba. A francia szintén a finisben zárkozott fel a második helyre.

A német Radtke világrekordot győzött a 800 méteres hölgy-sík-futásban

Olimpiai bajnok: Radtke német 2:16.8 mp. Világrekord! 2. Hitomi japán. 3. Guntzel svéd. 4. Tompson kanadai. 5. Ro-senberg kanadai. 6. Mc. Donald USA.

A cél után majdnem valamennyien ósa-szeestek a kimerültségtől s így bebizo-nyosodott, hogy nőknek nem való az olimpiászra ilyen hosszú táv.

A hölgy egyéni törverseny

Olimpiai bajnok: Mayer német 7 győ-zelem. 2. Freemann angol 6 győzelem. 3. Oelkers német 4 győzelem. 5. Daniell angol 2 győzelem tussarányal. 6. Dány Baba magyar és Adams belga 2—2 győ-zelemmel egyenlő tussarányal. 8. Boer hollandai 2 győzelem, legrosszabb tuss-arány.

A francia Gaudin, az olasz Gaudini és a német Cas-mir foglalják el az első há-rom helyet a törvívó ba-ronkságban

Gaudin francia 9 győzelem. Casmir német 9 győzelem. 49:29 tussarány.

Gaudini olasz 9 győzelem, 53.36 tuss-arány. Puiliti olasz 8 győzelem, 51.27 tuss-arány.

Cattiau francia 7 győzelem, 43:32 tussarány. Bru belga 7 győzelem, 42:41 tuss-arány.

Gazerra német 4 győzelem. Pignotti olasz 4 győzelem, 40:48 tussarány.

Rozonyi magyar 3 győzelem, 33:51 tussarány. Dückret francia, 3 győzelem, 36:48 tussarány.

Lewis USA 2 győzelem. Ogrla, svéd 1 győzelem. A tussarányokat pontosan ma este számolják össze s így a három győzel-mes közül csak ezután kerül ki az olimpiai bajnok.

47.7 a 400 méteres síkfutás ul rekordja

Amsterdam, aug. 3. Az 1500 méte-res síkfutás olimpiai bajnoka a finn Ri-tola lett 11 p. 38 mp. nagyszerű idővel világhírű honfitársa, Nurmí előtt. Har-madik Wide, negyedik Lermont USA ötödik Magnusson svéd és hatodik a finn Kimpunen.

A 400 méteres síkfutás bajnoka Brabutti USA 47.7 mp. szenzációs vi-lágrekord idővel, ami a mai napig a legkimagaslóbb eredménye az olim-piásznak. Második Balj Kanada. Az epecsapatversenyben Egyiptom 9:1-re legyőzte a magyarokat, akik így he-lyezés nélkül kiestek a további küzde-lemből.

Augusztusi olcsó mosóáru-vásár!

Szezon utáni leszállított olcsó árákon árusítjuk óriási választékban levő nyári áruinkat most, míg a készlet tart!

HELLER & MOLNÁR

divatáruház, Cluj (Kolozsvár), C. Reg. Ferdinand 15.

Pehérmű batizt (Rózsaszín, világoskék, szürke) Lei 25	Vastagszáru, mosott Bros vászon Lei 35	Jóminőségű divai mosódelenek Lei 35
Egyszínű színtartó zefírek Lei 42	I-a ruhavásznak minden színben Lei 59	Moso crepe de chine (tehermentes, 1-0 cm. s.éles, minden színben) Lei 105

Vidéki megrendeléseket utánvétellel szállítunk!

Hirdessen az Uj Keletben

Postai küldeményeknél 20% engedmény!

Vegyileg fest, tisztít CZINK, Cluj.

Postai küldeményeknél 20% engedmény.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánátság zsidóság napilapja.
 Főszerkesztő: Dr. Marton Ernő.
 Felelős szerkesztő: Jámbor Ferenc.
 az Uj Kelet cikkeinek utányomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.

— A Zsidó Nemzeti Szövetség kismézőbizottságának határozata a Keren Kajemet roshassana akciója érdekében. A Zsidó Nemzeti Szövetség kismézőbizottsága kedden este ülést tartott és a roshassana akció érdekében a következő határozatot hozta. A roshassana akció idejét szeptember 1—30. között határozza meg, amely idő alatt semmilyen más cionista célra gyűjteni nem szabad. A Szövetség elhatározta, hogy szervezeti kötelesek teljes erejüket az akció sikerének szolgálatába állítani és a helyi Keren Kajemet-biztosok illetőleg bizottságokkal egyértelműen megjelölt számú embert rendelkezésre bocsátani a zakció lebonyolítására. A kismézőbizottság külön felhívja a helyi csoportok figyelmét, hogy ne bízzák az akciót kizárólag az ifjúságra, mert nem csupán gyűjtésről van a roshassana akció keretén belül szó. Ez az akció egyben a helyi csoportok tagszerző és szervező reorganizáló akciója, amely a gyűjtés mellett egy-egy összel beindítandó nagy reorganizáló kampányt is tartalmaz. A Keren Kajemet-biztosokhoz, az ifjúsághoz ki fogunk menni a gyakorlati utasításokat tartalmazó körlevelek.

— Gróf Vigyázó Ferenc apai örökségét is az akadémiára hagyta. Budapestről jelentik: Vigyázó Ferenc végrendeletének uttanunmányozásánál kiderült az a szenciáció, miszerint a gróf pótvégrendeletében 25 ezer holdnyi apai örökséget is az akadémiára hagyta, azzal a kikötéssel, hogy az alapítvány a gróf Vigyázó Sándor nevet viselje az örökre intakt maradjon. Az akadémia örökölte a gróf budapesti palotáját és rengeteg antikvitását. Viszont semmit sem örökölték a rokonok, csupán a szolgák kapnak nagyobb ajándékokat.

— Elmarad a Barisszia-szeminárium szombatester előadása. A Barisszia Hitachdnt által rendezett szeminárium szombatester előadása közbejött technikai akadályok miatt elmarad. A meg hirdetett előadást a Keren Kajemet mint földvásárlási és telepítési eszköz címmel a jövő szombaton tartja meg dr. Krémer Ármán, a Keren Kajemet erdélyi részli irodájának vezetője.

— A hárcias film-díva. Hollymood leg újabb botránya sokat foglalkoztatja az amerikaiakat. A botrány főhőse ezáltal Gloria Swanson filmszínésznő, akit leginkább démoni szerepekre használtak fel a modern filmekben. A démontól a napokban ellátogatott Dilly ügyvéd és bemutatva egyik kliensének színlakóvételét s a színésznő, a helyett hogy a számlát megnézte volna az ügyvédet egyszerűen pofonverte. Amikor az ügyvéd a különös fogadása felett csodálkozását fejezte ki újabb pofonokat kapott. Mr. Dilly megermedve állott és nem tudott szöhozz jutni és mikor néhány kollemtelen és feszült pillanat után akart távoznia a színésznő bucsuzól megrugta. Gloria Swanson azonban ugylátszik, nemcsak Dillyre haragudott, mert azon a napon minden látogatójával

Radics István újra a legsúlyosabb krízis perceit éli át

Tegnap titkos ülést tartott a horvát ellenparlament. Nagy tüntetés Zágrábban. A horvátok eredménytelenül nem hagyják abba a küzdelmet

Zágráb, augusztus 3. Az amugyis vég-sőkig izgatott horvát politikai élet atmoszférájába, mint vészjósló figyelmeztető süvít bele az a legújabb híradás, mely szerint a már felgyógyultnak hitt Radics István, a nemzeti parasztpárt bálványozott vezére, ismét a legsúlyosabb krízis perceit éli át és állapota a tenger-ről mára virradó éjszakán oly válságosra fordult, hogy minden pillanatban tartani lehet a katasztrófa bekövetkezésétől. Az orvosok, élükön a Bécsből Zágrába érkezett orvosprofesszorral, válságosnak mondják Radics állapotát, annak ellenére, hogy az utolsó percekben állapota valamennyire javult.

A Radics életéért remegő hallatlan izgatottság közepette is meglepő az az öntudatosság, amellyel a horvát paraszi és demokrata koalíció tovább folytatja akcióját Belgrád ellen. Az ellenparlament tegnap titkos ülést tartott, amelynek lefolyásáról nem informálták a közönséget, cupná Predavec alelnök beszédét hozták nyilvánosságra. Predavec beszédeben súlyosan kompromittáló adatokat

tárt fel Korosec miniszterelnök ellen, hangoztatva, hogy Korosec négy évvel ezelőtt, amikor még a szlovének vezére volt, előtte rendkívül súlyos szavakkal bélyegezte meg a szerb uralmat, amely a magasabb kulturájú szlovéneket elnyomja. Korosec négy évvel ezelőtt még arra gondolt, hogy a szlovéneknek Olaszországba kellene csatlakozniuk, ahol a már ott levő félmillió szlovénnel együtt biztosan megkapnák a legmesszebbben kulturális autonómiát. Ugyanez a Korosec ma a szerb hegemonia szolgálatába szegődött.

Zágráb, augusztus 3. A horvát egyetemi ifjúság az elmúlt éjjel nagy tüntetést rendezett, amelyen a szabad Horvátországot, valamint Radicsot és Pribicevicet éltette. A tüntető diákok csapatahoz a polgárság is hatalmas tömegében csatlakozott, akikkel együttes menetben vonult fel Pribicevic háza elé, a kit sokáig éljenzett. Pribicevic rövid beszédében az összetartás szükségességét hangsúlyozta a belgrádi centralizmus törekvések ellen, mely után a tömeg

csendben szétoszlott. A Gráchan megjelenő „Tagespost” cikke szerint Trumbics, a horvát föderalisták vezére kijelentette, hogy belép a paraszt-demokrata koalícióba.

A szerb fővárosban tegnap több horvát fiatalembert tartóztattak le, akik merénylőre készültek Angelinovic s Barics horvát nemzetiségű miniszterek ellen, mert ezek szerintük elárulták a horvát-ság ügyét. Valószínűleg még ma ugyan-ebben az ügyben több, újabb letartóztatást is fognak megejteni.

Zágráb, augusztus 3. A paraszt-demokrata koalíció tovább folytatja tevékenységét. Hir szerint Radics vezérkara részletes programot dolgozott ki az autonómista program gyors megvalósítására. Elhatározták, hogy felhívást intéznek a csatló területek pártjaihoz, akiket csatlakozásra szólítanak fel. Beavatottak úgy tudják, hogy a horvátok a vannak száma-va a végső küzdelemre s eredmény nélkül nem hagyják abba a harcot. A kormány eddigi bekéltető kísérletei teljesen eredménytelenek maradtak.

Chamberlain súlyos fülögyulladásban megbetegedett

LONDON, augusztus 3. Késő este érkező táviratjelentés szerint Chamberlain angol külügyminiszter súlyos fülögyulladásban megbetegedett. Az orvosok véleménye szerint a külügyminiszter állapota veszedelmes.

Az orosz sarkkutatók szerint Amundsen életben van, az Alexandri-csoport helyzete azonban reménytelen

Páris, augusztus 3. Az „Oeuvre” című lap Moszkvából eredő jelentést közöl, mely szerint a Malygin nevű jégtórhajó vezetője, Wiese tanár és Babuskin pilóta Moszkvába érkeztek. Mindketten annak a nézetüknek adtak kifejezést, hogy Amundsennek valószínűleg életben vannak, mert a környéken, ahol leszállhattak, sok jegesmedve és rénszarvas tanyázik, amelyek biztosítják Amundsennek táplálkozását. A feltevést erősíti az a körülmény is, hogy Amundsen gyakorlatlott sarkutazó, aki hasonló körülmények között több esztendőn keresztül fenn tudja tartani magát.

Ezzel szemben a két orosz rendkívül pesszimistikusan nyilatkozott az Alexandri-csoport helyzetéről, amelyet reménytelennek tart, mivel ezeknek semmiféle tapasztalatuk nincs a sarki viszonyok körül.

Az oroszok pesszimizmusát azonban a „Corriere dela Sera” legutóbbi cikke nem osztja. A lap foglalkozva az Alexandri-csoport sorsával, annak a nézetének ad kifejezést, hogy nem lehet feladni az elsodortak feltalálására irányuló reményt, mert hiszen az Alexandri-csoportnak is három hónapra való élelme, fegyvere és municiója volt.

hasonlóképpen bánt el. Az ügyvéd hajlandó lett volna békésen elintézni a dolgot, ha a művésznek bocsánatot kér, a hisztériás díva azonban kijelentette, hogy soha nem kér bocsánatot ezt büszkesége nem engedheti meg. Az ügyvéd tehát becsületsértésért kártalanítási pert indított a színésznő ellen és 15 ezer dollár követel. Beavatott körök véleménye szerint az ügyvéd a pert meg fogja nyerni.

— Két lengyel pilóta startolt az óceán átrepülésére. Párisból jelentik: Izidowsky és Cubala lengyel pilóták ma hajnali hat órakor a Pilsudszky marsall nevét viselő kétfedélű repülőgépen a le bourgeti repülőtérről startoltak az óceán átrepülésére. Gépjük hat-százötven lóerős. A pilóták 6250 liter benzint visznek magukkal. A pilóták 48 óráig egyfolytában fognak repülni. Repülőgépek súlya 8 ezer kiló. A pilóták sem rádióállomást, sem mentőszervezetet nem visznek magukkal.

— Az angol királyi pár 6000 vendége. Londonból jelentik: A szezon befejezéséül az idén is nagy Garden Party n fogadta az angol királyi pár a Ruckingham-palotában a társadalom szerenlő tagjait. 9000 meghívót bocsátottak ki és a meghívottak közül mintegy 6000-en jelentek meg a

királyi palota kertjében: papok, politikusok, diplomaták, a hatóságok vezetői, írók, művészek, az utóbbiak közt színművészek és -színésznők továbbá a közgazdaság és társadalom kiválóságai, mindannyian családiuk tagjaival együtt. Érdekessé és színes-sé tette a társaság képét a hindukongresszusra Londonba érkezett előkelő hinduk exotikus nemzeti viselete. Délután 3 órakor már együtt jelent meg vendégei között és ide-oda sétál-gatva, szívélyesen beszélgetett velük. A vendégek, akiknek számára minden féle finom étel és csemeség volt kirakva az asztalokra, késő estig maradtak a királyi palotában.

— A spanyolok a bikaviadal ellen a pápához fölebbtek. Madridban az állatvédő egyesület utóbb zajos közgyűlést tartott, melyen a résztvevők főképp a bikaviadalt kérdéssel foglalkoztak. Nemcsak hogy elítélték a mai korba nem való véres, barbár mulatságot, hanem a napirend során egyenesen a pápához fordultak és őt kérték meg, hogy méltó módon bélyegezze meg a bikaviadalt. Ezzel az ügyvel a Szent Szék a századok során már gyakran foglalkozott. A pápai igazságszolgáltatásban több döntvény van erről a kérdéssről. lgy V.

Pius 1567 november 1-én kiadott bulájában egyházi átokkal sújtja mind-azokat, akik bármily címen részt vesznek a bikaviadalon. Ot esztendővel később, 1575 augusztus 25-ikén — II. Fülöp szorgos közbenjárása folytán — XIII. Gergely pápa visszavonta az egyházi átkot, amely még a papokra is szólt, de a bikaviadalt magát helytelenítette és elítélte. 1586 április 14-én V. Sixtus pápa szintén közbelépett mégpedig nagy szigorral, fölhathalmazta a szalamankai érseket, hogy róliák meg azokat a papokat, akik a bikaviadalon megjelennek. Amint látható, ezen a téren valóságos hagymavok vannak. Katolikus körökben érdeklődéssel várják XI. Pius pápa választását.

Megérkeztek
 óriási nagy választékban az ünnepl

2, 4, 5 és 9-es garnitúrák, zsargon, német és magyar fordításban, gyönyörű díszes kivitelben, valamint a legfinomabb selyem és gyañu **Taleszim** és az összes rituális cikkeket u. m.: **שפרות תפילין צויות ממות** az Erdélyben elismert legelőcsöb és legszolidabb beszerzési forráshoz, a

„SAFRUTH”
 zsidó könyvkereskedéshez Cluj Pjata Mihailu Viteazul No 39.
 A vidéki szállítás már megkezdődött. Minden 30 lejjen felüli rendeléshez egy értékes **ajándékkönyvet** és tolnok. Viszonteladónak **nagy árkedvezmény.** — Ugyanott kántor és zsongon gramofonlemezek gyári le-rakata. — Kérjen ingyen lemezjegyzéket

Perzsaszünyegekért,
 szövekkellékekért forduljon bizalommal a

Érettségire
 köznevelési, polgári és magánvizs: ákra előkészít
GALGÓCZY magántanfolyam
 Budapest, VII. Mária Terézia-ter 3. szám

Nagy szállítmány
keri
tűzijáték
 és
lampion
 érkezett, **Díjmentes felvilágosítás és árajánlat**
Schuster Emil
 sport, játék, utazási kellékek üzlete

Eljegyzés. Markovits Klárikát Sarmare eljegyezte Róthbart Endre Oradea (Minden külön értesítés helyett.)

Orvosi hír. Dr. Reiter Arthur orvos hazaérkezett.

„Bárklhez férjhezmegyek, ha válhalozik beteg anyám gyógyítására.” Londonból jelentik: Egy Clarice Hardcastle nevű 19 éves brightoni leány különös hirdetést tett közzé londoni újságokban. Arról szolt a hirdetés hogy hajlandó volna férjhezmenni bárkihez, aki fedezné beteg anyjának gyógyítási költségeit. Számítása szerint 3000 font sterling volna szükséges e célra. Egy újságíró meglátogatta Hardcastle kisasszonyt és azt írta róla, hogy feltűnően szép és kedves, de beteg anyjával együtt nagy nyomorúságba jutott, mióta elvesztette kereskedelmi állását és nincs semmi keresete. Bátyja, aki mérnök volt, elcsúszott a háborúban és anyja csak 6 schilling 7 pence nyugdíjat kap hetenként a családmentartó elvesztéséért. Anyja most súlyosan megbetegedett és sok pénzbe kerülő, gondos ápolásra volna szüksége. Tudom — mondotta, — hogy nem tanácsos nőül menni olyan férfihez, akít nem ismerek és elhatározásom esetleg egész életemre felelősséget tehet, de nem bánom, csak anyám nyerve vissza egészségét. Elmondotta Hardcastle az újságírónak, hogy a hirdetés megjelenése után másnap táviratban tudatta vele egy ismeretlen fiatalember, hogy hajlandó volna elfogadni ajánlatát és meg fogja látogatni, hogy megismerkedhessenek egymással.

* A máramaroszigeti ort. izr. hitközség templomi énekkarához egy jó hangú basszista és tenorista kerestetik. Pályázók küldjék be ajánlatukat fizetési igényeik megjelölésével. Hörer Mendel főkántor címére. Gondnokság.

Vademmer és európai egyaránt Reggel, délben és este eszi a banánt

Figyelmeztetés.

Az elmúlt éjjel ismeretlen tettesek behatoltak lakásomba és többek között egy Szántay Gyula névvel zsírt 10 ezer lejes váltót is elloptak. Felkérem a kolozsvári pénzügyhatóságot, hogy abban az esetben, ha a váltóval valaki jelentkezne, sziveskedjenek erről a hatóságokat azonnal értesíteni.

Cluj, 1928 aug. 3.

Friedmann Adolf

Pályázat. Az Érmihályfalvai Mizracih Egyesület a nagyünnepekre keres Elsőrangú Báltáncosokat, pályázhatnak olyan jámboréletű egyének, akik az ortodox vallási követelményeknek mindenben megfelelnek.

Utiköltséget csak meghívottaknak térítünk meg.

Márkus Sándor gondnok.

Goldstein Miksa elnök.

SPORT

A Haggibbor uszóverseny e

(Cluj-Kolozsvár, augusztus 3. Az Uj Kelet tudósítójától.) A Haggibbor nagy sikerűnek ígérkező vasárnapi uszómérkőzésére lázasan folynak az előkészületek. A Haggibbor uszószerelői teljes apparátussal készül a versenyre, amelyen a nyári szezon eddigi csorbáit akarja kiközösíteni. Az uszószerelői egyébként vasárnapi versenyén próbálja ki gárdáját az augusztus 12-iki országos bajnokságra, amikor kompetitív, Manz István és a Sachs-fivérekkel akarja felvenni a küzdelmet. Éppen ezért a vasárnapi versenynek a klub szempontjából nagy fontossága van. A verseny pontjait már közöltük. Az uszószerelői tegnap ülésén megválasztották a verseny vezetőségét is, amelyben Kolozsvár valamennyi jelentős sportembere helyet foglal. A verseny elnöke dr. Tischler Elemér, t. elnökök Biró Andor, Bernát Mór és dr. Eröss Vilmos, a zsüri elnöke Fisch Dóri és dr. Kepes Imre, titkára Wesel Károly, tagjai Hecht Richard, Sugár Andor, Seliceanu Gligorie, dr. Manusek Ottó és Schuszer Viktor. Időmérő: Kardos István, Morariu Albin, Neumann Pál. Cél és pályabírák: Rubin Miksa, Ciurel Ilie, Radó Ernő. Starter: dr. Hirsch Elemér. Eredményhirdető Boitor Alexandru.

A versenyt a Diana fürdő medencéjében, vasárnap délelőtt fél 10 órai kezdettel tartják meg. Az uszószerelői elnöksége ezuttal is felszólítja öszes tagjait, hogy a verseny előkészítési munkálatainak megbeszélésére szombaton délután 6 órakor a Diana fürdőben feltétlenül megjelenjenek.

Elmarad a Kolozsvár-Brassó város-

Művészi

perzsaszőnyeg szövött gobelin, karamani függöny, kuföldi fonalak, szövök-lékek legelőn, osebbszerzési forrása.

SCHULHOF EMILNÉ Oradea, Str. E. Ciogorariu (Uri-a.) 14.

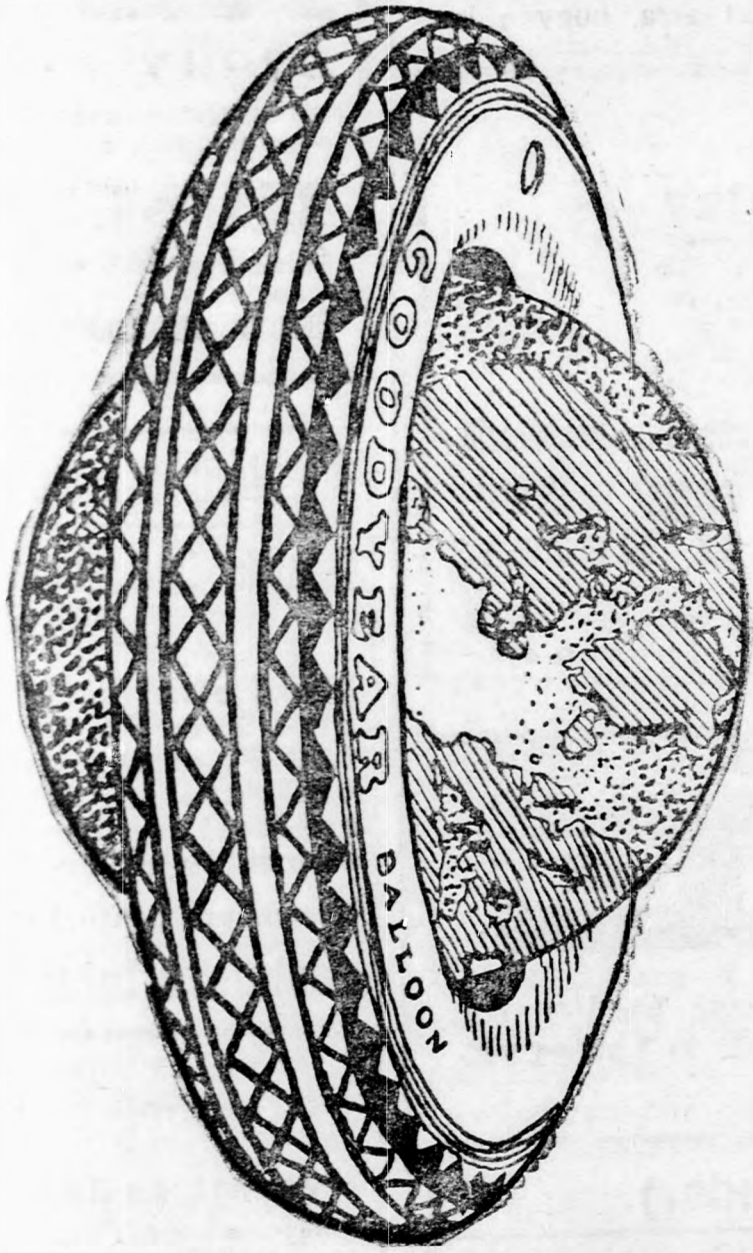
közi mérkőzés. Amint az Uj Kelet megírta, a brassói kerület futballszaksztyála városközi futballmérkőzést ajánlott fel a kolozsvári szövetségnek. Az augusztus 5-én esedékes mérkőzésre való tekintettel a kolozsvári szövetség csütörtök délutánra trialmérkőzést hirdetett, amelyre az egyetlek öszes jobb játékosait meghívta. A triál azonban szomorú véget ért, amennyiben a játékosok nagy része vidéken tölti nyári vakációját és a rendelkezésre álló erőkből csak nagyon gyenge együttest lehetett volna kiállítani. Erre való tekintettel a kolozsvári szövetség táviratilag lemondta a mérkőzés megtartását.

Augusztus 26-án Szatmár-Kolozsvár városközi mérkőzés. A két város válogatottjainak találkozása előreláthatólag élvezetes küzdelmet fog hozni.

A nagyváradi Törökös Kolozsváron. A nagyváradi kerület bajnoka, a Törökös, augusztus 17-én ad revansot a KMSC-nek Kolozsváron. A kolozsvári munkáscsapat tudvalevőleg 8:1 arányban hibáján kívül súlyos vereséget szenvedett vasárnap a Törökösvöl. de nagyon valószínű, hogy a revansmérkőzésen a kolozsvári egyet győzedelmeskedik, ha nem is a kapott gólarányban, de a játékerőnek megfelelő fölényvel.

MSE-Haggibbor revansmérkőzést kötöttek le szeptember 9-ére, amelyen a Haggibbor vásárhelyi súlyos vereségét akarja szépiteni.

A Haggibbor kerékpárszaksztyála értesíti tagjait, hogy vasárnap reggel fél 6 órakor a Kolozs-sósfürdőre rendezendő kirándulás találkahelye a Mátyás szobornál van. A társaságot Braun Sándor és Rossmann Andor vezetik.

A világttermelés minden ötödik gummikereke egy GOODYEAR. Ez a tény egymagában igazolja, hogy az egész világon többen utaznak GOODYEAR gummin, mint bármely más márkájú gummikereken!

körülövezi az egész világot

Közgazdaság

Egy titokzatos rendelet, amely illegális jövedelemhez juttatja a CFR vámirodáit

Mennyi kezelési díj felszámítását engedi meg a vasúti tarifa

(Cluj-Kolozsvár, augusztus 3. Az Uj Kelet tudósítójától.) Egy titokzatos módon életbeléptetett és súlyosan sérelmes rendelet tartja izgalomban Románia exportőrjeit és importőrjeit. A rendelet, amelynek kiadásáról a vasút vezérigazgatója nem is tud, az ellenük felmerült panaszokról amugyis hírhedt és tulajdonképpen illegális alapon létesített CFR-vámirodákat juttatja olyan jelentékeny és nem indokolt jövedelemtöbblet-höz, amely ellenkezik nemcsak az ország magasabb gazdasági érdekeivel, hanem magával a vasúti tarifával is. Jellemző, hogy

egyes vámirodák nem is merik alkalmazni a rendeletet

és eddig csak szórványosan hangzottak el panaszok az újabb illegális költség-szaportás ellen.

A hivatkozott rendelet, amely ellen az UGR a legerősebb akciót indította meg, illuzióriussá teszi mindazokat az eredményeket, amelyeket a gazdasági élet csak évek hosszú során tudott nagy nehezen kivívni a kormánytól. A vasúti tarifa vonatkozó intézkedéseivel ellentétben az új rendelet kimondja, hogy a vámirodáknak joguk van minden egyes 10.000 kilogramos vagon után a teljes kezelési díjüket felszámítani, még akkor is, ha több vagon árut egyet-

len deklarációval adtak fel. Ezzel szemben a vasúti tarifa kategórikusan kimondja, hogy ha minden egyes vagon áru külön deklaráción szerepel is,

csak az első 10.000 kilogram után szedhető a teljes kezelési illeték, míg a többi után a vonatkozó tarifában megállapított hányad fizetendő.

A tömegáruk vámkezelésének tarifális illetéke tízezer kilogramos vagonoként 100 lej. Ha tehát egy cég egyszerre 10 vagon árut exportál, az első vagon után 100 lej, a további 9 vagonért pedig összesen 90 lej kellene fizetnie. Ezzel szemben az ismeretlen eredetű rendelet alapján egyes vámirodák 190 lej helyett 1000 lej illetéket számitanak fel, ami például a tüzfánál azt jelenti, hogy hiába redukálta a kormány 200 lejre a kiviteli vámot, mert azt nem a faipar élvezi, hanem a vámiroda. Csakhogy

ezáltal a tüzifa versenyképessége jutott veszélybe,

alihogy hosszú stagnálás után újra megélénkült ebben a cikkben a kivitel. Ilyen körülmények között érthető, hogy az érdekelt kereskedelmi és ipari körök a legerősebben követelik a szabálytalan uton kiadott rendelet hatályon kívül helyezését.

Egymásután omlanak össze a zugszítók

A bukaresti Concordia biztosító felbontásának összeomlása után most újabb két ilyen társaság bukott meg. A hatalmas reklámmal és akvizíciós apparátussal dolgozó bukaresti intézet összeomlásának híre ugyanis az ugynevezett kölcsönösségi alapon dolgozó többi zugszítók üzletfelei gyámit fogtak és kezdik a pénzüket vissza követelni. Ez a run temette maga alá legújabbban a piatra nemzeti Populár biztosítót is. A helyi érdekelteknek sikerült erővel fellépéssel elérni, hogy legalább egy 50 százalékos akontót kapjanak, de ezzel ki is merült a társaság 2 millió pénztárkészlete és az utólag jelentkezők már nem kaphattak semmit. A kereskedelmi kamara intervenciójára az ügyvédség lefoglalta a biztosító összes könyveit, a cég igazgatóit és könyvelőjét pedig

előzetes vizsgálati fogságra vették.

Fiasandló sorsra jutottak a jasszi Regina Mária nevű zugszítósító igazgatói, miután a társaság kénytelen volt csődöt kérni maga ellen.

Úgy látszik, a hatóságok végre komolyan fel akarnak lépni a hiszékeny közönség ezen vámszedői ellen, akik óriási összegeket vontak el a gazdasági életből, azonkívül pedig működésük úgy anagyalag, mint erkölcsileg súlyosan érintette a nagvintézetek érdekeit. De már a közönség is kezd észbe kapni és legújabbban a pesti Ferinea biztosító ügyfelei mozdultak meg befizetett pénzüik érdekében. Augusztus elsején mintegy 500 ember jelent meg a társaság irodájában és követelte a kötvények beváltását, majd amikor az igazgatóság megtagadta a kérés teljesítését, bírósági tiltást rendeztek a biztosító ellen, amelynek összes ablakait bevették. Végül is a

Szépség, fiatalság titka

„Mária széplő-crém” — Ez pedig csakis kizárólagosan a világhírű az arcbőr helyes ápolása. — mel érhető el. 34 ára és zsíros krém, ár a 35 lej. Puder 20 és 35. Szappan 18 lej. Postán is megrendelhető. 150 leinél portómentes szétküldés. Mindenütt kapható. Főlerakat Császár Yógyász-Ért. Tel. mures

rendőrségnek kellett közbelépnie, hogy megakadályozza a komolyabb összetűzéseket. A komoly intézetek körében komolyan foglalkoznak azzal a gondlattal, hogy minden eszközzel intervencióknak illetékes helyen a zugszítósítók garázdalkodása ellen és követelni fogják, hogy ezertul ne adjanak többé senkinek sem engedélyt ilyen intézetek alapítására.

Megegyezésre van kilátás a szászvárosi Stern és Roth cég fizetőkép-telensége ügyében. Mintegy két hónappal ezelőtt az erdélyi bórpiacra nagy feltűnést keltett a szászvárosi Stern és Roth cég fizetőkép-telensége. A főnövű bórkereskedés körlevelet intézett hitelezőiehez, amelyben 40 százalékos kiegyezési kvótát ajánlott fel. Az egyeztetési tárgyalásokat a Romániai Hitelezői Védegyület indította be a cég és az egyes hitelezők között. A nagyobb hitelezők már hozzájárultak a felajánlott kvótához és így minden kilátás meg van arra, hogy rövidesen létre jön a megegyezés az összes érdekeltekkel.

Szatmáron a háztulajdonosok leszámítják a boitbéréket. A szatmári Siatul Negustoresc választmánya akciót kezdett a tulmagas üzletberek leszámítása érdekében. Mint a legtöbb városban, Szatmáron is a kereskedlem legvirágzóbb konjunktúrája idején állapították meg a legtöbb üzletbért, amelyet akkoriban egymást tullicitálva fizettek meg a kereskedők. A krízis azonban végigseper a piacon és a szatmári kereskedelem köztudomásúan a legsúlyosabb helyzetben szüldik. Ez a körülmény készítette a szatmári kereskedőket arra, hogy a ház-

tulajdonosok megértésére appellálnak és kérik a ma már megfizethetetlen magas boitberek leszámítását. Az egyes kereskedőktől bekért adatok alapján a Siatul egyfelől a háztulajdonosok szövetségét kérte fel intervencióra ebben az irányban, másfelől azonban közvetlenül is fordultak a háztulajdonosokhoz. A jelek szerint a már megindult tárgyalások eredményre fognak vezetni, mert a legtöbb háztulajdonos megértéssel van a kereskedők nehéz helyzete iránt.

A TÖKÉLETES PATKÁNY-ÉS EGÉR-IRTÓSZER

Ratopax

Egy óvca tipusztitja házból az összes patkányokat és egereket! Kapható gyógyszer-tárakban és drogeriákban. Ár 115 Lej

Chemorom Institut Chimie Satu-Mare

Az általánosan és gyogyhatásáról ismert

Románszentgyörgyi

HEBE

gyógy- és borviz

triss töltésben mindenütt újból kapható. Vezérképviselőt és főlerakat: Coloniale

FISCHER

Galea Reg. Ferd. 28-a. Varosi épület

Gyomor-, vesebántalmaknál leghatásosab

Világhírű nyaralók és üdülők

Pensiók, internátusok, leány- és fiúotthonok.

Havi ellátási díj tanulóknak 150 P, felnőtteknek 160 P, mely hetenkinti változtatással négy nyaralóhelyre érvényes. Ezer személy referenciája.

Kérjen prospektust (válaszbélyeg).

Pestalozzi Internátus Iroda

(Fédération Internationale des Pensionnats Européens)

Budapest V., Alkotmány-u. 4. I.

Telef.: Teréz 242-36. Telef.: Teréz 242-36.

Nyaraló és üdülőtelepek:

Magyarországon: Budapest, Siófok, Balatonsződ. Svájcban: Gené, Lausanne, Neuchâtel, Luzern, Montreux, Zürich, Lugano, Moritz. Franciaországban: Paris, Deauville, Trouville, Biarritz, Aix les Bains, Grenoble, Evian (genfi tó); a francia Rivierán: St. Raphael, Cannes, Nizza, Juan les Pins, Monte Carlo, Menton. Olaszországban: San Remo, Nervi, Velence, Bordighera, Abbazia, Riccione, Roma, Nápoly, Palermo. Ausztriában: Wien, Zell am See, Linz, Innsbruck, Salzburg, Ischl. Belgiumban: Ostende. Angliában: London, Cambridge, Brighton, Folkestone. Afrikában: Algír, Tunis.

A *gal jelölt helyek internátusok, fiú- és leányotthonok, pensionatusok — felnőttek részére is, nyitva egész éven át.

A többi helyek július, augusztus és szeptember hónapban vannak nyitva. Társas utazási kedvezmények (25-50%), külön direct Pullman-kocsik. Internátusi díjak Budapeston havi 90 P, külföldön 110 P.

TÖZSDE

A piac erősen megszilárdult. A fokozódó erdélyi keresletre Bukarest tartja az árak t. Termináru 2-25 százalékot fizet. Az utolsó nagyon nehéz volt a fokozott lejhiány miatt

DEVIZAK	Kolozsvár	Zürich		Páris	Bukarest	Budapest	Bécs	Prága	Newyork
		Nyitás	Zárás						
Zürich	3175-3178	—	—	492	3173	1104150	1342	64987	192550
Newyork	16340-16475	51940	51947.00	2525	16445	57300	70880	3375	—
London	80-800.0	252220	2522	12412	800	28475	344230	164075	48550
Paris	64-66	2033	203250	—	4525	224150	2774	12220	39150
Milano	863-865	27150	2718	13370	863	300	37095	17766	52337
Prága	488-489	153950	153925	—	488	1700	29937	—	29650
Budapest	2875-2876	90500	90550	—	2872	—	12347	588	—
Belgrád	—	91280	91280	—	290	—	10775	124525	5929
Bukarest	—	317	316	1555	—	—	319	43187	2062
Varsó	—	5820	520	—	1846	—	6434	7947	61
Bécs	2325-2323	73850	7326	—	2325	—	8092	3780	—
Berlin	3940-3941	12390	12388	—	3934	—	13682	46916	804

Száz lej árfolyama: Zürich (uro) 316, Paris 15,55 Budapest 349, Bécs 43100, Prága 2057

Villan

modern kirak

„Con

Cluj, P. Unir

Színház

A Magva

Szombat: Muzs vendéglátó Vasárnap 9 óra landjai. (D) cső mozi Vasárnap 9 óra Bébi, Kun Aladár föl

A szil

Kiss Ferenc

Muzsikus Feri

legragyogóbb

nész, a nagy

este a Muzsik

ben lép fel, k

szerepben oly

ten, hogy a c

meg. Ez lesz

lépési Kolozs

Hétfőn este

csak pipáji L

egyk legnagyobb

Te csak pipá

hétfőn este e

kal: Egy-egy

30, 20 és 10

esti előadás

A jövő hét

A francia ope

sának első re

hetünk még.

Ilyen rendkiv

Európa szerte

te lázba hozt

egyfolytában

Budapesten is

zoiban. Az a

operettújdon

szellemessége

nomságát utó

fen az operet

Hetek óta ig

tettel és amb

a Fifi reprizé

lesz.

Vasárnap

holnap, vasár

ban. 6 óra

érdekfeszítő

lock Holmes

gyon első

órákor pedig

hattyút adják

tegh Bébivék

Margittal. To

dárral. Selme

Ödönnel, Fül

Leóval a fősz

TRU

ezüst

minden darab

gyárjellel

800-a

Gyártmányait

ben megrend

Ezü

Strad

Telefon 4-82

REUBENI, a zsidók fejedelme

Írta: Max Brod

23

Fordította: dr. Hamburgné Becski Irén

Mivel kezdje? Csak most látja világosan maga előtt, hogy kilencz teljes éve nem beszélt az apjával és az sem beszélt ő-velé. Elmentek egymás mellett, sohasem barátságosan, szavakat is váltottak, beszélgetett vele, ép úgy, mint mindazokkal, akik a Tanál foglalkoznak. De utolsó igazi beszélgetésünk Aw hó 9-ének éjjelén folyt le. — amikor ő a szentségtelen kérdést feltette, hogy nem volt-e hiba "heftiker"-t kiáltanunk, hogy nem hiányzik-e belőlünk a gonosz ösztön ereje és a harci készség. Akkor tízéves volt, most pedig tizenkilenc. Mindaból, ami azóta történt, mit sem sejtett az apja — sem Gerzonról a toronyban sem a fekete Gáspár hullájáról a legbelső pincegödörben. — oh, és semmit sem tudott a keresztény leányról és szívének sokféle kétségéről.

— En — egy magyarázat végett — dadogja Dávid. És jónak látja ott folytatni ahol beszélgetésük tíz évvel ezelőtt megszakadt. Szeresd az Örökkévalót — és így tovább. A magyarázat hozzászeli: Teljes szíveddel, ami annyit jelent: Mindkét ösztönöddel, a jóval és rosszal egyaránt.

— Ezt nem úgy kell érteni — mondja az apa, nagyon gyorsan, félbeszakítva.

Dávid megretten: Hát én hogy érttem? Hiszen még semmit sem mondtam.

De az apjának sohasem kell magyarázni. Már elfelejtettem ezt? Gondolkodásban járatos ezse abban a pillanatban megragadja a dolgok értelmét.

— A gonosz ösztöneiddel is — ez annyit jelent: Gonosz ösztöneid legyőzésével. — folytatja az apja egy éles kézmozdulattal, mely mintha ketté szelné a levegőt maga és a fia között. Gonosz ösztöneid legyőzésével szeresd az Örökkévalót, a te Istenedet. Minden más magyarázat csak kelepce. Mint ahogy írva van: Ha nem cselekszel helyesen, akkor aítód előtt leselkedik a kígyó és csak arra vágyik, hogy téged legyőzzön, te azonban légy urra fölötte!

Milyen más mindez, mint amit Gerzon mond. — nem ködös utalások — a felső világok sötétségére — nem a nagy Sárkány pompája és titkai — hanem minden szóban, határozott és tiszta, mint a joba fehérre meszelt falai és a tisztára surolt faasztalok. Itt megtalálja az ember a helyét, itt minden arra szolgál, hogy nyugalmat és határozottságot adjon a szellemnek. Milyen megnyugtató volna, ha egyszerűen csak figyelnek és engedelmeskednek. De Dávid szívében ez a nyugodt biztosságot nem talál föltétel nélküli visszhangra. Elszomorítja, hogy nem mondhat apjának teljes szívéből igent. Ahogy ezelőtt Gerzonnál a szép fantázia tulságosan terjeszkedő burjánját gyomlálta kezével, úgy most, ha tőle függne, apjának száraz szavait szeretné virágba szökkenteni. Egy dolog mindenestre nagyon tetszik neki: Szavainak szigorúsága. Ebben a szigorúságban, keresésünk őszinteségében egyformák vagyunk.

— Uralkodni a bűnön — mondja. Ez annyit jelent: ő szolgáljon bennünket, ahon szolgálatunkra — a Jó elérésében. A gonosz ösztön egy vízi siklóhoz hasonlít, mely fullánkival futásra kényszerít bennünket, fölünk függ, hogy milyen irányban.

— Ez másképp mondja. Az apa keze megragad egy könyvet, de még mielőtt az idézett helyet megtalálta volna, kívülről idézi: A gonosz ösztön egy légyhez hasonló és a szív két nyílása között ül, mint ahogy írva van: Döglött legyekből a fűszeres olaj is szagos és erjedt lesz.

Buzgón hivatkoznak hol erre, hol

arra a szerzőre véleményük bizonyítására. Egy ideig úgy látszik, hogy nincs is másról szó, mint a nehéz idézet megmagyarázásáról.

De Dávid már érzi, hogy nem került közelebb apjához.

Ez nyugtalanítja. Feláll, járkaál a szobában. Kezei a fali szekrényből, melyet önkénytelenül nyitott ki, egy fűszeres szelencét vettek ki. A szép ezüst szerszámmal kis ezüsthajó formája van, a kabinja egy kis fiók, mely többféle fűszert tartalmaz. — Jó illatokat a szombat kimenetelére, hogy erősítse a lelkeket, amikor a királyi pihenőnap elmultát siratják. Mialatt Dávid beszél, védekezik, újjai a finom művi munkát simogatják. Egy lobogó is van a hajó árbócán, egy zászlócska a Dávidcsillaggal. Különös, nálunk fegyvertelen népnél ez az előszeretettel a lobogók iránt. És a hajó: Jelvénye azoknak a felfedező utaknak melyek Cipánguba és Afrikába tettek meg más, holdog népek! — Lenne csak több gonosz ösztön bennünk — kiált fel Dávid és a szelencét mint egy bizonyítékot tartja maga előtt. — hatalmasabbak volnánk akkor és nem mernének a többi népek annyit vétkezni ellenünk. Ilyen módon is lehetne a bűnök mértékét csökkenteni a világban. — a gonosz ösztön által. És most eszébe jutnak egykor elejtett gyermekes szavai: Mások kérjenek — és mi parancsolunk és legyünk kegyesek hozzájuk. Nem állanak-e szemben egymással azóta ő és apja ép úgy, mint ma?

— Ilyenmel nem játszik az ember. — fõrmed rá az apja és oly erősen szakítja ki kezéből a szelencét, hogy az a földre gurul.

— Ilyenmel nem játszik az ember. — ismétli az apa, tompa haraggal hangjában. Világos, hogy nem a szelencét gondolja, Dávid szavait érti talán alatta, a gonosz ösztönökről? Vagy talán még mást ért alatta, az életmaghoz közelebb lévő valamit, talán az egész embert, Dávidot gondolja teljes egészében? — Ő megvet engem, játéknak nevezi azt, ami valóban nem játék nálam, hanem fájdalommasan komoly, még azt sem akarja elismerni, hogy komoly. Az apa tulságosan merész, gondolja Dávid és íj neki, hogy igazságtalannak látja apját, a tiszta férfiut. De békülõ, bensőséges érzésre nem enged idõt fiának az aggasztván, mert nyiltan kimondja, hogy mit gondol: — Te az Emori után haladsz! A saját gonosz utadról beszélsz és saját rossz ösztöneidről, mely bálványimádók házába vezetett téged és a fajtalanok leányához.

Tehát errõl is tud az apja! Az ember azt hiszi, hogy csendes szobájában ül és semmit sem vesz észre. Pedig mindent tud, mindent!

— Az anya, akinek hét fia volt, az apa mormol, mintha magának beszélne. — feláldozta a legfiatalabbat is az Úr nevének szentségéért. En õt gyermekemet veszítettem el. Ha legalább az Örökkévaló oltára volna az, amelyen a legfiatalabbat feláldozom!

Nem, nem lesz csontváz belõle! Dávid ellenáll a tekintetnek, mely megsemmisítõen furja keresztül. De nem könyveke-e azok, amelyek most tekintetének élességét csorbítják? És mégis ellenáll Dávid. Az apja iránti tisztelet nem csökkent benne. De ép ez a tisztelet magyarázza, hogy valami óriási dolog lehet az, ami az õ ellenállását táplálja. Mi lett a reménybõl, amellyel ide jött? Mondja-e el, hivatkozzék-e Gerzonra? Hiszen te magad voltál az, apám... Dávid megakad. Az apa ítéli fia tettei felett. De még sohasem merészkedett Dávid ítéletet mondani valami fölött, amit az apja tett. Nem megróvásképen mon-

dom, bátorítja magát, én csodálom õt azért. Utolsó fegyvere: hogy megértesse apjával, hogy õk ketten egy fajtából valók, apa és fia, és hogy õ szívében nem érzi méltatlannak magát egy ilyen magasztos apához. En is a Legmagosabb oltárán fekszem és engem is feláldoznak, mint a jámbor anya hetedik gyermekét. — ha nem is érthetõ olyan egykönnyen, hogy mi történik velem, ha nem is lehet ezt õrõ látásra felismerni. Vannak oltárok, amelyek elsõ látásra ép olyanok, mint a fajtalanok ágyai, sokszor a kin és az utolsó erőfeszítés is a hitvány gyönyör elankadásához hasonlít. Csak kevesen tudják ezt De épen te, apám, neked tudnod kellene. Nem volna szabad elátkoznod nem szabad elsõ pillantásra. Te már akkor sem átkoztál el, akkor is tudtad. — ezt akarja mondani, de szája lázadó szavakba kezd. Még mialatt beszél, azalatt is tudja már, hogy apja füleiben másképp fog csengeni mindez, mint ahogy õ gondolja. — És mégis te magad vetted fel azt az embert a hitközségbe, akit a többiek bûnösnek tartottak. — Áscher Lemmeint, az álmesiaszt.

Egy ideig nem válaszolt az apja. Ujra könyve mellett ül, rendbeszedi öltönyét. Majd megegyeser ránéz fiára, ezuttal azonban hívõsen és színtelenül úgy tetszik, gyûlölettel a nézésében: — Lemmein — egy távoli rokon.

Lemmein — Lemet. Ez volna az ok? Tehát a titok, mely úgy fellelkesítette Dávidot, ilyen csekélyke forrásból táplálkozott volna? Vagy apja csak elrejtõzik e mögött a kicsinyes kifogás mögött, mert nem akar nyílt lenni fiához, mert nem akar többé vele semmi közösséget?

Sohasem fogja megtudni, Apja elnémult.

Utolsó mozdulata — ahogy rendbeszedte öltönyét, mintha hamut rázna le magáról. — tulságosan erõs volt ahhoz, hogy egy újabb megszólítással próbálkozzék.

Szomorúan hátrál Dávid a küszöbõz. Az utolsó szavakat nem kellett volna mondania. Fájdalmat okozott az apjának, akinek az utolsó tanácsgyûlésen Gerzon miatt már ugvis támadásokat kellett kiállnia. Az apa most támadói sorában látja a fiát is. Hiszen nem értheti másképp. — Bocsáss meg, apám! — szeretné mondani. Bocsáss meg, hogy nem értesz engem, akkor egy más ember volna, lőknek mindig igazuk van, s a gyermeknek soha — ezt rég tudta Dávid. És joga van hozzá apámnak, hogy ne értsen meg engem. — ha értene engem, akkor egy más ember volna, nem is az én apám — tehát hogy is bocsáthatna meg nekem? Dávid még egyszer körülnéz. A fehér szobában csend van. Az apa azokat a sorokat kereshi szemével, melyek tanulmányozása közben félbeszakította õt a fia belépése, most rátalált, ujra nyugodt az arca, amely szép, nagy, szánte durva, de egymással tökéletesen kiegyensúlyozott formáival a törvény békéjét sugározza.

Alig érkezik le Dávid a ház elé, rettenetes dördülés rázza meg ijesztõ erõvel és hosszantartó visszhanggal az uccát. Tehát mégsem sikerült a városlakban levõ puskaporokészletet megmenteni! A sors megpecsételte a hitközség fölött kimondott ítéletet. A tűz, mely a »zsidó uccából« haragódzott tova, a keresztény városban garázdálkodott. Mi sem gvõzheti meg jobban a népet a zsidók veszélyes voltáról és arról, hogy kiütésükbe az isteni akarat is beléegvezett.

23.

— Áldott legyen az Örökkévaló, a

mi Istentünk, aki ilven szépséget teremtett az õ világában. — Ez az áldás hagyja el akaratlanul Dávid ajkait, mikor Monika felszabadító szépségét átöleli, önkénytelenül szakad fel belõle, mint szép fák és szép teremtmények megpillantásakor. Hiszen az egykori törvénytantó, aki egy szép pogány nõn pillantott meg a templom lépcsõjén, szintén így szólt: az Örökkévalót dicsérl minden teremtmény, bölcsességével teremtette valamennyiüket. És Dávid hozzászeli: — Alldott legyen a minden titkok Tudója! Kint az eget éri már a megvadult láng Monika szobájában, melyet csak a távoli tüzvész világít meg, fáklvafény és árnyék kergetõdznek. Monika csendesen nyugszik Dávid vállain, szürke szemei ragyognak és finom lába melegen simul karjaiba. Nem tesz neki szemrehányásokat azért, hogy legutóbb a pincében bucsu nélkül futott el tőle. Nem is kérdez semmit, nincs mit megbocsájtania. A fiu érzi, hogy egy csõkban mindent odaad neki szépségét, idegenszerû nyugalmát, mézédés viráglehelletét, mely úgy veszi körül, mintha nemcsak aikkal, hanem egész testével lélegzenék.

Monika még nem tud semmit a történetkrõl. Csak azt tudja, hogy újbõl nála van Dávid. A kívülrõl behallatszó recsegés és ropogás nem ijesztette meg. Annál inkább a hirtõk trombitálása, a kiütési rendelet. — Ha nem jöttél volna most hozzám, holnap én mentem volna hozzád.

— A mi házukba?

— Újbõl kihoztalak volna — mint akkor, a kannakkal.

Csodálatos, hogy van még nevetés és tréfázás a világon! A Gerzonnal és az apjával folytatott komor beszélgetések után, a szenvedések tengegyébõl ragzóvó, azurkék, frissítõ levegõbe emelkedik Dávid, Csak most — két-három mély lélegzetvétele után — fogja fel a történeteket. Megnyugodva nincsen. Tudja, hogy minden elvesszett, hogy a hitközség számára nincs menekülés. De legalább ujra mélyen lélegzik és ázálta, hogy a hozzásimuló leányrak ezen éj borzalmairól és Dub Meier meggyilkolásáról Spira Lipmann leányvõrõl, a tüzvészrõl és az õrült toronyvõrrõl beszélhet felenged leverésére. A leány félbeszakítás nélkül hallgatja. Apját nem említi, sohasem beszélt Monika elõtt az apjáról, így ezuttal sem teszi. Végül elmeséli, hogy a városlak löporraktárai is a levegõbe repültek — A városlakban? — Komo-van monddod?

— Körülbelül egy órával ezelõtt. Neked is hallanod kellett.

— Hallottam. De a városlakban? — Hát nem tudod, hogy milyen veszélybe dönt ez bennünket? Lesiklik fekvõ helyükrõl, gyertyát gyújt és fésüködni kezd a tükör elõtt.

— Mit csinálsz, Monika?

— Fésülõzködöm.

— Éjszaka! Hova?

— Az õrgrõhöz, nemes Rozsmital urhoz.

Valósággal szíven szurja õt a gonosz varázsszó, amelyre várt, amelyet erõszakkal hallgattatott el magában és idõnként elfelejtett, amely azonban ezen vad éjszaka folyamán folyton újbõl eszébe jutott. Az egyetlen lehetõsége az õ megmenekülésüknek, amelyet felajánlott már egy szer neki Monika: az õrgrõhöz vezető ut. — Nem akarom, nem akarom. — sóhajtja és átöleli õt.

Monika kiszabadítja magát. — Szabad vagyok és azt teszem, ami nekem jól esik.

— Inkább megöllek! — és már fehér nyaka felé nyúl.

— Báránykám, — mondja puhán, — hát azt akarod, hogy apámmal együtt a hóhér fejezzen le bennünket és még hozzá anyámat is?

— Téged és apádat?

(Folyt. köv.)